

ΠΕΡΙΟΔΟΣ Δ' ΤΕΥΧΟΣ 62° ΙΟΥΛΙΟΣ 2015

Το Ζηροκάμπι
Περίοδος Α΄ 1966-1977

Η ΦΑΡΙΣ
Περίοδος Β΄ 1979-1981
Περίοδος Γ΄ 1992-2001
Περίοδος Δ΄ 2002-

ΙΔΡΥΘΗΚΕ ΑΠΟ ΤΟ ΣΥΛΛΟΓΟ ΑΠΟΦΟΙΤΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ ΦΑΡΙΔΟΣ
ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΑΠΟ ΤΗΝ ΥΠΟ ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ ΑΣΤΙΚΗ ΜΗ ΚΕΡΔΟΣΚΟΠΙΚΗ
ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΞΗΡΟΚΑΜΠΙΟΥ ΔΗΜΟΥ ΣΠΑΡΤΗΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΧΩΡΩΝ με το διακριτικό
τίτλο «ΕΡΑΣΙΝΟΣ Α.ΜΗ.Κ.Ε.», που εδρεύει στο Ζηροκάμπι και εκπροσωπείται νόμιμα.
Συντακτική επιτροπή: Γεώργ. Θ. Καλκάνης, Θεόδ. Σ. Κατσουλάκος, Παναγ. Η. Κομνηνός
Επιμελητής έκδοσης: Θεόδ. Σ. Κατσουλάκος, Συρακουσών 101, Αθήνα, τηλ. 210 2515864
Ταμίας: Ιωάννης Παν. Κονίδης, Ζηροκάμπι, τηλ.: 27310 35029
Όλα τα τεύχη / φύλλα έχουν αναρτηθεί ψηφιοποιημένα στον διαδικτυακό τόπο:
<http://micro-kosmos.uoa.gr> (→ η Φάρις)

Περιεχόμενα :

<i>Γεωργίου Θεοφ. Καλκάνη, "Φως-Νερό-Τηλέφωνο" στο Ζηροκάμπι</i>	3
<i>Παναγιώτη Δ. Χριστοφιλάκου, Ιστορικά στοιχεία για την οικογένεια Χριστοφιλάκου - Κούτσικα</i>	7
<i>Χαρίλαου Ν. Σταρόγιαννη, Το τάμα του μετανάστη</i>	10
<i>Ιωάννη Π. Κονίδη, Οι Ελωνιάτες</i>	11
<i>Μαρίας Γ. Δούσμανη, Περί φιλοξενίας</i>	12
<i>Πάτρας Θεοφιλοπούλου - Γιαννοπούλου, Μια σχολική φωτογραφία</i>	13
<i>Χαρίλαου Ν. Θεοφιλόπουλου, Οι μουσικοί των Καμινίων</i>	14
<i>π. Γεωργίου Λάτση, Δωρεές υπέρ των ναών του Ζηροκαμπίου για το 2014</i>	15
<i>Ιωάννη Γ. Παρηγόρη, Κουδουναραίοι 2015</i>	16
<i>Θεοδώρου Σ. Κατσουλάκου, Λαϊκή σάτιρα</i>	17
<i>Ιωάννη Π. Νικολακάκου, Παναγιώτας Κατσουλάκου - Καράμπελα, Γεωργίου Ε. Ρουσσάκου, Ηλία Γ. Αποστολάκου, Ευσταθίου Χ. Βασιλείου, Νίκου Π. Σταρόγιαννη, Σύμμεικτα</i>	17
<i>Εκ της Φάριδος, Δωρεά</i>	18
<i>Συνδρομές</i>	18
<i>Χρήστου Π. Κορύλλου, Πεζοπορία από Πατρών εις Σπάρτην</i>	19
<i>Κ.Μ.Κ., Η.Γ.Α., Ε.Α.Κ., Δ.Θ.Κ., Β.Η.Γ., Χ.Ν.Σ., Της αγοράς</i>	25
<i>Κωστή Γ. Σακελλαριάδη, Παναγιώτης Δημητρίου Σακελλαριάδης (1932-2015)</i>	26
<i>Χρυσούλας Ε. Μασούρα, Αφιέρωμα στον πιο σημαντικό άνθρωπο της ζωής μου, τη Μητέρα μου</i>	28
<i>Ιωάννας Εξαρχάκου - Ρηγάκου, Αυτοί που έφυγαν – Αντρέας Μ. Δημητρακάκος (1962-2015)</i>	30
<i>Βιβής Ξ. Κωτσιοτοπούλου, Τα νέα μας</i>	31

Εξώφυλλο: Η νότια πλευρά της κορυφής του Ταυγέτου (φωτ. Σ.Θ.Κ.)

Γεωργίου Θεοφ. Καλκάνη

"Φως–Νερό–Τηλέφωνο" στο Ξηροκάμπι

Το "φως–νερό–τηλέφωνο" του τίτλου του σημειώματος αυτού παραπέμπει (όπως θα θυμούνται οι παλαιότεροι) στις –διαφημιζόμενες από το ραδιόφωνο τότε– προϋποθέσεις που έπρεπε να έχει τις δεκαετίες 1960 και 1970 μια περιοχή της πατρίδας μας για την προσέλευση νέων οικιστών. Τότε, δεν ήταν αυτονόητη η ύπαρξη δικτύων ηλεκτροδότησης και υδροδότησης σε όλες τις περιοχές, πόσο μάλλον η κάλυψή τους από το τηλεφωνικό δίκτυο του εθνικού οργανισμού τηλεπικοινωνιών, του ΟΤΕ.

Βέβαια, το σημείωμα αυτό αναφέρεται μόνο στο Ξηροκάμπι και ειδικότερα στην πρώτη τροφοδοσία με ηλεκτρικό ρεύμα και πόσιμο νερό των σπιτιών και καταστημάτων του μέσω δικτύων, καθώς και στην πρώτη σύνδεση των σπιτιών και καταστημάτων του με το τηλεφωνικό δίκτυο της χώρας. Παλαιότερα με το τηλεφωνικό δίκτυο ήταν συνδεδεμένο μόνο ένα κοινό τηλέφωνο σε κάθε χωριό, ή –ακόμη– παλαιότερα ένα τηλέτυπο ή τηλέγραφος. Είναι αξιοσημείωτο ότι το φως και το νερό "έφθασαν" στα σπίτια και στα καταστήματα του χωριού μας πολύ ενωρίτερα από ό,τι σε άλλες περιοχές του νομού μας χάρις σε πρωτοβουλίες των κατοίκων και των προοδευτικών κοινοτικών αρχόντων του.

Το ηλεκτρικό φως, το τρεχούμενο νερό στα σπίτια και το τηλέφωνο αποτέλεσαν καθοριστικούς παράγοντες στην ανάπτυξη (και) του χωριού μας, αλλά και στη βελτίωση της ποιότητας της ζωής των κατοίκων του (όπως και όλων των χωριών της περιοχής μας).

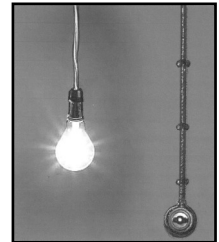
... το φως

Το Ξηροκάμπι φωτίστηκε για πρώτη φορά με ηλεκτρικό φως το 1937. Το συνεχές ηλεκτρικό ρεύμα παρείχε μια πετρελαιοκίνητη ηλεκτρική γεννήτρια, 110V, μικρής ισχύος. Επρόκειτο για μια ηλεκτρογεννήτρια που εγκατέστησε ο Αχιλλέας Γαλάτης, μετά από μειοδοτική δημοπρασία που προκήρυξε η κοινότητα το 1936 επί προεδρίας Νικολάου Ψυλλάκου, με προκαθορισμένο το τίμημα "ανά Ω x Β" (Ωρα x Βαττ).

Η ηλεκτρογεννήτρια τοποθετήθηκε αρχικά σε κτίσμα της αδελφής του Τσιγάλη (δίπλα στο σπίτι του Νικόλα Μαυροειδή) και αργότερα σε Σολωμαίικο κτίσμα κοντά στο ναό της ΑγιαΤριάδας (εκεί που τώρα υπάρχει το ξενοδοχείο Ταλετόν). Τότε την φροντίδα της λειτουργίας της ηλεκτρογεννήτριας είχε ο γιος του Αχιλλέα, Τάκης Γαλάτης.

Το "εργοστάσιο του Γαλάτη" –όπως το αποκαλούσαμε– λειτουργούσε περιορισμένες ώρες το εικοσιτετράωρο. Η περιορισμένη –επίσης– ισχύς της ηλεκτρογεννήτριας επέτρεπε τον ηλεκτροφωτισμό μόνο της πλατείας και μερικών δρόμων –κυρίως σε διασταυρώσεις– τις βραδινές ώρες. Ακόμη εξασφάλιζε τον ηλεκτροφωτισμό καταστημάτων και σπιτιών, αλλά όχι τη λειτουργία άλλων συσκευών εκτός των λαμπτήρων φωτισμού.

Βέβαια, για αρκετά χρόνια στα ηλεκτροδοτούμενα από το εργοστάσιο του Γαλάτη καταστήματα και σπίτια υπήρχαν και λάμπες πετρελαίου, αφού οι βλάβες της ηλεκτρογεννήτριας ήταν συχνές αλλά και η ένταση του φωτός δεν ήταν σταθερή. Σε πολλά καταστήματα –όπως στο φαρμακείο του πατέρα μου, θυμάμαι– εξακολουθούσαν

να υπάρχουν για αρκετά χρόνια και λάμπες πετρελαίου lux με beck και "φούσκα" από αμίαντο –τις οποίες "τρομπάριζαν" με αέρα κάθε τόσο–, αφού έδιναν ισχυρό λευκό φως και ενέπνεαν περισσότερη εμπιστοσύνη και σιγουριά. Αντίθετα πολλοί έμποροι που έστηναν τους πάγκους τους σε ανοιχτούς χώρους ή σε παράγκες –όπως στο πανηγύρι του χωριού– καθώς και πλανόδιοι παραγκιοζοπαίχτες χρησιμοποιούσαν την καύση ασετυλίνης (εύφλεκτο αέριο που προέρχεται από την ένωση νερού και του κοινού ορυκτού ανθρακασβέστιου) που δίνει ισχυρό λευκό φως αλλά και έχει έντονη, "δριμεία" μυρωδιά. Όμως για αρκετά χρόνια οι κοινές λάμπες πετρελαίου και τα παραδοσιακά λυχνάρια λαδιού θα εξακολουθούσαν να φωτίζουν με το "τρεμάμενο" – αλλά θαλπερό– φως τους τα περισσότερα σπίτια.

Ο χρόνος κατά τον οποίον άναβαν τα ηλεκτρικά φώτα πριν πέσει το σκοτάδι ήταν τότε ορόσημο (και) για τη ζωή στο χωριό. Χαρακτηριστική ήταν η εντολή των μανάδων στα παιδιά που έπαιζαν στους δρόμους και "ξεχνούσαν" να γυρίσουν στο σπίτι: "να μαζευτείτε όταν ανάψουν τα φώτα ...". Αλλά και πολλά πράγματα έπρεπε να έχουν τελειώσει "πριν να σβήσουν τα φώτα ...", γύρω στα μεσάνυχτα. Συνήθως υπήρχαν προειδοποιητικές συνεχείς και σύντομες διακοπές του ρεύματος. Άλλοτε όχι. Ο Γαλάτης, εκτός από ρυθμιστής της ζωής μας και των συνηθειών μας τις βραδινές ώρες, είχε δημιουργήσει στο "εργοστάσιό" του και μια "ρούγα" των ανθρώπων της γειτονιάς, με κουβέντα και παιχνίδια έως αργά τα βράδια.

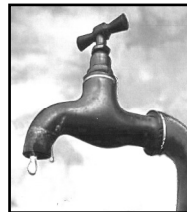
Επισημαίνεται ότι πετρελαιοκίνητες ηλεκτρικές γεννήτριες λειτουργούσαν στο Ξηροκάμπι και πριν το 1937, τροφοδοτώντας περιορισμένες επιχειρηματικές μονάδες, όπως το ελαιοτριβείο και μύλο του Στρατήγη Σολωμού (κοντά στην ΑγιαΤριάδα) και το ξυλουργείο των αδελφών Χριστάκου (στην αγορά του χωριού).

Η γεννήτρια του Γαλάτη τροφοδότησε το χωριό με ηλεκτρικό ρεύμα έως τις αρχές της δεκαετίας του 70 –το 1963–, όταν το Ξηροκάμπι εντάχθηκε αποκλειστικά στο δίκτυο της ΔΕΗ και το ρεύμα ερχόταν πλέον από μακριά –από τον Λάδωνα (!) όπως λέγαμε–. Τότε πολλά ντόπια και ξένα συνεργεία, δουλεύοντας για μήνες άλλαξαν όλα τα καλώδια στους δρόμους και στα σπίτια, όπως επέβαλε η νέα τάση του δικτύου (220V αντί 110V). Η δουλειά ήταν βιαστική και η τοποθέτηση των νέων γραμμών γινόταν στους τοίχους, χωρίς σκαψίματα. Τα χάλκινα καλώδια μονωμένα με κερωμένο ύφασμα ήταν περασμένα σε σπείρα σωλήνες από λεπτά φύλλα μολύβδου ή βακελίτη που καρφωνόντουσαν στους τοίχους. Από τα ντόπια συνεργεία που δούλεψαν για την εγκατάσταση των νέων γραμμών παρέμειναν στη μνήμη αυτά των Θεοδόση και Παντελή Γιάννακα, του Χρήστου Χατζηγεωργίου (ή Φούρα) και Κωνσταντίνου Παπαδάκου (ή Πασχάλη). Αντίθετα, τα συνεργεία της ΔΕΗ που μετέφεραν και εγκατέστησαν τους ξύλινους κορμούς για να αντικαταστήσουν τις παλιότερες μικρές "κολώνες" του δικτύου αποτελούνταν κυρίως από μη ντόπιους εργάτες. Οι πορσελάνινοι μονωτήρες του ρεύματος που εξασφάλισαν τότε κάποιοι κόσμησαν για πολλά χρόνια σπίτια και χρησιμοποιήθηκαν– ή και ακόμα χρησιμοποιούνται– σε γραφεία για τη συγκράτηση χαρτιών με το μεγάλο βάρος τους.

Μετά το Ξηροκάμπι η ηλεκτροδότηση από το δίκτυο της ΔΕΗ επεκτάθηκε σταδιακά και στα γύρω χωριά. Η αναμονή και η αδημονία για το ηλεκτρικό φως ήταν μακρά, γι' αυτό και η χαρά των κατοίκων ήταν μεγάλη. Χαρακτηριστικό είναι το συμβάν που μου διηγήθηκε ο συμμαθητής μου στο Γυμνάσιο Ξηροκαμπίου Κώστας Δημ. Πλαγιάννης από τους Γοράνους. Όταν η κατάκοιτη υπέργηρη γιαγιά του είδε να ανάβει ο ηλεκτρικός λαμπτήρας στο δωμάτιό της σταυροκοπήθηκε και πέθανε.

... το νερό

Η κατασκευή ενός πλήρους δικτύου πόσιμου, τρεχούμενου νερού με σωλήνες στο χωριό επιχειρήθηκε και ολοκληρώθηκε τη δεκαετία 1960 ή και τα πρώτα χρόνια της δεκαετίας 1970, επί προεδρίας αρχικά Γεωργίου Κουμουσιώτη και μετά Νικολάου Κουμουσιώτη. Είχε προηγηθεί η κατασκευή μιας μικρής πέτρινης δεξαμενής, επί προεδρίας Ιωάννου Καράμπελα και Ευστρατίου Σκουριώτη, στο ψηλότερο σημείο του χωριού, στην έξοδο της χαράδρας του Ανακόλου. Εκεί συγκεντρώνονταν με μεταλλικούς σωλήνες τα νερά πολλών μικρών πηγών –όπως της Σωτηρίτσας– που απαλλοτριώθηκαν.

Αρχικά –το 1953 ή το 1954– εγκαταστάθηκαν "δημόσιες" βρύσες, με "κάνουλες" από ορείχαλκο, σε κεντρικά σημεία και στις μεγάλες γειτονιές του χωριού. Το δίκτυο, από μεταλλικούς σωλήνες, δεν τροφοδοτούσε τις βρύσες αυτές με νερό όλο το εικοσιτετράωρο, λόγω μη επάρκειάς του. Έτσι το θέαμα μακρών σειρών γυναικών με κουβάδες, τέστες, βίκες ή στάμνες και ξύλινα νεροβάρελα (...) ήταν καθημερινό, από τα χαράματα. Εκεί γινόταν και η αλληλοενημέρωση των γυναικών για τα νέα του χωριού.

Όμως, οι δημόσιες βρύσες διευκόλυναν τη ζωή των κατοίκων του χωριού τόσο που δεν μπορούν να φανταστούν τα σημερινά παιδιά. Η μεταφορά πόσιμου νερού γινόταν έως τότε από "αμπουλάδες", που ανάβρυζαν με φυσική ροή στις όχθες της Ρασίνας, από μια μικρή πηγή στη δεξιά όχθη του Ανακόλου –στο ύψος της "λούμπας" Κομνηνή– αλλά και (μετά τα μέσα του 19^{ου} αιώνα) από πηγάδια που ανοίχτηκαν μέσα στο χωριό, με βάθος 4 ή 5 μέτρα, σε διάφορα σημεία του: στα Ιατριδαίικα, στα Φεγγαράικα (του Καλαμβόκη ή του Μαγγανιάρη), στα Βολταίικα, στα Πουλακαίικα, στη Ρασίνα (του Αϊβαλιώτη), στα Λιακαίικα, ... Όλα τα πηγάδια ήταν κοινής χρήσης. Βέβαια με τη λειτουργία των πηγαδιών οι αμπουλάδες στέρεψαν σταδιακά, αφού η στάθμη των υπόγειων νερών κατέβηκε από τη διαρκώς αυξημένη κατανάλωση, ιδίως κατά τη δεκαετία του 1960.

Με την ολοκλήρωση του δικτύου αλλά και τη συμπλήρωση της τροφοδοσίας της δεξαμενής, το νερό έφθασε σε κάθε σπίτι το 1961 και 1962. Όμως η διαδικασία ήταν μακρά, επίπονη και πολυέξοδη. Έπρεπε να ανοιχτούν με τον γκασμά και το φτάρι ορύγματα στους δρόμους, να αγοραστούν, να μεταφερθούν και να τοποθετηθούν σωλήνες, αλλά και να συνδεθούν μεταξύ τους. Τότε εργάστηκαν ως υδραυλικοί στο δημόσιο δίκτυο και στα δίκτυα στο εσωτερικό των σπιτιών οι ντόπιοι τεχνίτες Γιάννης Χατζηγεωργίου, Σταύρος Αργυρόπουλος, Μιχάλης Τσαπόγας και Ηλίας Χριστόπουλος. Για την αντιμετώπιση της μεγάλης δαπάνης, οι κοινοτικοί άρχοντες κατέφυγαν στο συνηθισμένο τότε μέτρο της υποχρεωτικής (συν-)εισφοράς από τους κατοίκους – εναλλακτικά ή συμπληρωματικά– χρημάτων ή λαδιού, προσωπικής εργασίας ή εργασίας των ζώων τους για τη μεταφορά των σωλήνων και των υλικών. Σε κάθε οικογένεια υπολογίστηκε ότι αναλογούν τα έξοδα για 10 μέτρα του δικτύου.

Οι συνέπειες της κατασκευής του δικτύου υδροδότησης ήταν, βέβαια, καταλυτικές για την ποιότητα της ζωής των κατοίκων, αλλά είχαν και δευτερογενή αμφιλεγόμενα αποτελέσματα. Αυξήθηκε η παραγωγή κηπευτικών αλλά και χρειάστηκε η μεταφορά νερού ακόμη και από την Ταραΐλα, παρακάμπτοντας τη διαδρομή αιώνων και μειώνοντας τα υπόγεια νερά. Αναμφίβολα όμως το έργο ήταν μεγάλο και

πρωτοποριακό για την εποχή του, βελτίωσε τη ζωή των κατοίκων και προσείλκυσε νέους κατοίκους από τα γύρω χωριά, αποτελώντας ένα από τα ισχυρότερα κίνητρα για αυτούς.

... το τηλέφωνο

Το τηλεφωνικό δίκτυο του ΟΤΕ μπήκε στα σπίτια και στα καταστήματα του χωριού στο τέλος της δεκαετίας 1960 και στις αρχές της δεκαετίας 1970. Ο ΟΤΕ που ιδρύθηκε το 1949, διαδεχόμενος τα 3Τ (Ταχυδρομείο - Τηλεφωνία - Τηλεγραφία) άρχισε τότε να εγκαθιστά τηλέφωνα που συνδέονταν με αυτόματα συστήματα επιλογών. Τα συστήματα για κάθε αγροτική περιοχή λειτουργούσαν στα – λεγόμενα– Αγροτικά Κέντρα Τηλεφωνίας.

Στο Ξηροκάμπι το κέντρο φιλοξενήθηκε για λίγο καιρό στο ταχυδρομικό γραφείο που ήταν εγκατεστημένο στο ισόγειο του σπιτιού του Δημήτρη Ξανθάκου και επρόκειτο να εξυπηρετήσει τα τηλέφωνα των κατοίκων των χωριών όλης της περιοχής. Ο πρώτος υπάλληλος και προϊστάμενος ήταν ο Γεώργιος Ευαγ. Καράμπελας, που ανέλαβε τότε όλες τις λειτουργίες που αφορούσαν στην τηλεφωνία και στην τηλεγραφία. Στη συνέχεια το κέντρο μεταφέρθηκε στο ισόγειο του σπιτιού του Ηλία Καπετανάκου. Στο κέντρο εργάστηκαν προσωρινά και οι Παναγιώτης Ηλ. Κομνηνός και Βασίλης Ηλ. Χριστόπουλος, πριν προσληφθεί ως μόνιμος υπάλληλος ο Ευστράτιος Ιωαν. Κρητικός.

Παλαιότερα τα τηλέφωνα λειτουργούσαν μέσω χειροκίνητων συστημάτων, με τα οποία η επιλογή των τηλεφωνικών συνδέσεων γινόταν με βύσματα που τοποθετούσαν οι χειριστές / τηλεφωνητές στις τρύπες ενός πίνακα. Αυτοί μετρούσαν με μηχανικά χρονόμετρα και τη διάρκεια των τηλεφωνημάτων, ενώ οι κλήσεις απαιτούσαν της περιστροφή μιας μικρής "μανιβέλας". Το γραφείο του Ξηροκαμπίου συνδεόταν μέσω μιας τηλεφωνικής γραμμής με κάθε γειτονικό χωριό. Ακόμη παλαιότερα οι επικοινωνίες γίνονταν από σταθμό σε σταθμό με τηλέγραφο ή τηλέτυπο, που στο Ξηροκάμπι αρχικά είχαν εγκατασταθεί στο σπίτι του Σωτήρη Παπαδάκου (ή Κόκκινου).

Η αυτοματοποίηση, η επέκταση του τηλεφωνικού δικτύου και ο πολλαπλασιασμός των τηλεφώνων προκάλεσαν (και) στα χωριά μας, για αρκετό καιρό, μια έξαρση στις φάρσες μεταξύ των κατοίκων. Στο Ξηροκάμπι οι βοηθοί των καφενείων κυκλοφορούσαν με δίσκους σε όλη την αγορά μετά από τηλεφωνικές παραγγελίες που αποδεικνύονταν φάρσες. Ακόμη, κάποιοι ένα βράδυ ζύπνησαν μετά από ένα τηλεφώνημα από τα κεντρικά γραφεία –δήθεν– του ΟΤΕ και έκοψαν τα καλώδια των τηλεφώνων τους όταν τους προειδοποίησαν για άμεση έκρηξη της συσκευής τους (!). Όμως, συγχρόνως έδωσαν τη δυνατότητα στα μέλη των οικογενειών που έλειπαν μακριά –ιδίως στο εξωτερικό– να συνομιλούν συχνότερα και ιδιωτικότερα (μια και την ιδιωτικότητα των τηλεφωνικών συνομιλιών δεν την εξασφάλιζαν οι –πολύ λίγο– ηχομονωμένες "καμπίνες" των τηλεφωνικών κέντρων). Αλλά και μείωσαν τη συχνότητα των επιστολών που αντάλλασαν, όπως διαπίστωσαν και ισχυρίζονταν οι τότε υπάλληλοι του ταχυδρομείου (ο Δημήτρης Γεωργούντζος, ο Γιώργης Κατσαρός και ο Κλεομένης Αναστασάκος).

Παναγιώτη Δ. Χριστοφιλάκου
Ιστορικά στοιχεία για την οικογένεια
Χριστοφιλάκου - Κούτσικα

Από ανέκδοτο δημοσιευόμενο έγγραφο της Τουρκοκρατίας γίνεται σαφές ότι η οικογένεια Χριστοφιλάκου - Κούτσικα συνδέεται στενά με την ευρύτερη περιοχή της Λακεδαιμόνως. Μέσα από το έγγραφο αποκαλύπτεται το πρόσωπο από το οποίο πήρε το επώνυμό της η γνωστή αυτή οικογένεια των Ανωγείων Λακωνίας. Του εγγράφου που δημοσιεύεται έχουν αποκατασταθεί η ορθογραφία και η στίξη· μόνο τα ονόματα των μαρτύρων αναγράφονται με την ορθογραφία τους.

Ο παπα-Χριστόφιλος Κούτζικας πωλεί («14 Σετεβρίου 1764») κτήμα με μουριές στον παπα Παρθένιο Καστανιώτη, ηγούμενο του μοναστηρίου της Ζερμπίτσας (δηλαδή στο μοναστήρι) έναντι του ποσού των 7 γροσίων. Το πωλητήριο έγγραφο είναι απλό φύλλο χαρτιού, διαστάσεων 28 επί 20 εκατοστά.

*1764 Σετεβρίου 14. Γοράνους¹ Την σήμερα φανερώνω και ομολογώ ο παπα Χριστόφιλος Κούτζικας πως μου εφάνη δια καλό και επούλη³ σα τη(ν) πάρτη μου όπου είχα φυτεμένα μουρές 50⁴ με τις μουρές ρίζες = 7.⁵ Το χωράφι τη καλώ πεζούλα εις την Τζανέτου κολ⁶ τα του παπαστρατάκη [.....] το μερτικό μου το⁷ επούλησα του παπα Παρθενίου Καστανιώτη κάτοικος⁸ εις τη Ζερμπίτζα για γρόσια εφτά [.....]7 και τα έ⁹ λαβα επί χείρας να είναι ίδιος νοικοκύρης ως θέλει¹⁰ και βούλεται και εγώ ξένος και απόξενος και για πίστως α¹¹ ληθείας έδωσα την ομολογία μου εις τα χέρια του εμ(π)ρο¹² ει(ς) σε καλούς ανθρώπους μάρτυρες και βεβαιώνω ιδιο¹³ χείρως μου παπα Χριστόφιλος και όγοιοι¹⁴ [.....]*¹⁵

*Δημητρης Μπομποτζης μαρτηρο.*¹⁶

*Νικολακης Λαμπρινακης μαρτηρο.*¹⁷

*Χρησανθος μοναχος ημουν παρον και μαρτηρο.*¹⁸

*Ιερεμιας μοναχος ημουν παρον και μαρτηρο.*¹⁹

1. Σετεβρίου 14: Στη λαϊκή γλώσσα ο Σεπτέμβρης αποδίδεται άλλοτε ως Σετέμπρης ή Σοτέμπρης και άλλοτε ως Σετέβρης. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει η ημέρα υπογραφής του συμβολαίου, ημέρα της εορτής της Υψώσεως του Τιμίου Σταυρού, μεγάλης σημασίας για τους χριστιανούς και φυσικά αργία.

1. Γοράνους: Το τοπωνύμιο έχει σλάβικη προέλευση και σημαίνει: κάτοικοι βουνού ή δάσους¹.

2-3. παπα Χριστόφιλος Κούτζικας: Πιθανότατα η οικογένεια Χριστοφιλάκου των Ανωγείων προέρχεται από το αναφερόμενο πρόσωπο, ενώ το Κούτζικας (Κούτσικας) επιβιώνει σήμερα ως παρωνύμιο.

Από βενετσιάνικη πηγή του έτους 1692 αντλούμε την πληροφορία σχετικά με την οικογένεια Κούτσικα που κατοικεί στην ευρύτερη περιοχή της Αναβρυτής και της Σοχάς, όπως φαίνεται από το παρακάτω έγγραφο της Ενετοκρατίας:

«Νὰ ἡξεύριαιτε ἄρχωντες που εμαζοκτείκανε Κουτζαταιανει κ(αί) ἐκάμασι γράμματα μεθώρκου πνευματικῷ νὰ ἔλθωσι απανω σας διχος λογω αμει εστειλεν ὁ πρεβεδουρος κ(αί) επιασεν τον σαργέντι Κουτζάτει καὶ τὸν εβαλε στην χαψα κ(αί) τορα επειαστικανε με την ερυφή τους.

Εγὼ ο παπα καρλαφτης εγραφα από τη Τζαρνατα»².

¹ Χ. Π. Συμεωνίδη, Ετυμολογικό λεξικό των νεοελληνικών οικωνυμίων, τ. Α, Έκδ. Κέντρου Μελετών Ιεράς Μονής Κύκκου, Λευκωσία – Θεσσαλονίκη 2010, σ. 440.

Και από άλλο έγγραφο του έτους 1757 μαρτυρείται η παρουσία της οικογένειας στην περιοχή της Παλιόχωρας άνωθεν της Παλαιοπαναγιάς. «Κουτζακάνοι»: Πρόκειται για γνωστή οικογένεια της Σωτήρας, της οποίας σώζεται επισκευασμένος ο πύργος. Επίσης Κουτσικιάνικα ονομάζεται περιοχή βόρεια της Σωτήρας³. Η Σωτήρα αναφέρεται στην απογραφή (Grimani) του 1700 και αριθμεί 212 κατοίκους⁴. Η οικογένεια φαίνεται να κατοικεί στη Σωτήρα, όπου σώζεται μέχρι σήμερα ο ομώνυμος πύργος⁵. Ο Δ. Κατσαφάνας αναφέρει: Χριστόφιλος Κούτζικας, Φέρεται ως ιδιοκτήτης του πύργου⁶. Από το «Χριστόφιλος προέρχεται το επώνυμο (όνομα) Χριστοφιλάκος, γνωστής οικογενείας των Ανωγείων».

7. **παπαστρατάκης**: Αξιοπαρατήρητη είναι η κατάληξη των επωνύμων σε -ης και -άκης, τα οποία ύστερα άλλαξαν σε -άκος .

14. **όγιοις**: όποιος.

8. **παπα Παρθενίου Καστανιώτη**: Ο παπα Παρθένιος Καστανιώτης αποδεικνύεται ότι διατέλεσε ηγούμενος του μοναστηρίου της Ζερμπίτσας (1763)⁷.

Στο πλάι του εγγράφου αναγράφονται τα τοπωνύμια Γοράνοι και Βλογιάνοι, όπου πιθανώς θα βρισκόταν το πωλούμενο κτήμα. Οι Βλογιάνοι είναι τοποθεσία ανάμεσα στη Ζερμπίτσα και τους Γοράνους, από την οποία πήρε το όνομά της η οικογένεια Βλογιανίτη. Το τοπωνύμιο αναγράφεται, για πρώτη φορά το έτος 1618 σε υπόμνημα των Μανιατών προς τον δούκα του Νεβερ⁸.

² Κ. Μέρτζιου - Θ. Παπαδόπουλου, Ο Μυστράς και η περιφέρεια του εις τα αρχαία της Βενετίας κατά την Ενετοκρατίαν (1687-1715), Λακωνικά Σπουδαί 12 (1994) 214.

³ Θ. Σ. Κατσουλάκου, Πωλητήρια έγγραφα του 18^{ου} αιώνα, Η Φάρις 14 (1996) 6.

⁴ Β. Παναγιωτόπουλου, Πληθυσμός και οικισμοί της Πελοποννήσου, 13^{ου}-18^{ου} αιώνας, Εκδ. Ε.Τ.Ε., Αθήνα 1985, σ. 284.

⁵ Δ. Κατσαφάνα, Παλαιοπαναγιά, Ανώγεια και Ξηροκάμπι, Αθήνα 1989, σσ. 116-118.

⁶ Δ. Κατσαφάνα, Παλαιοπαναγιά, Ανώγεια και Ξηροκάμπι, σ. 118, σημ. 1.

⁷ Θ. Ν. Σιμόπουλου, Η ιερά μονή Ζερμπίτσας, Εκδόσεις Γρηγόρη, εν Αθήνας 1966, σ. 63.

⁸ J. A. Buchon, Nouvelles recherches historiques sur la principauté française de Morée et ses hautes baronnies à la suite de la quatrième croisade, v. 1, Paris 1843 p. 286.

Χαρίλαου Ν. Σταρόγιαννη
Το τάμα του μετανάστη

Τον Οκτώβριο του 1920 ο Δημήτριος Βουραζέλης του Γεωργίου, παππούς του γράφοντος από το γένος της μητέρας μου, αποφάσισε να μεταβεί από το Παλιοχώρι στις Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής ως μετανάστης με πρόσκληση του κουνιάδου του Κωνσταντίνου Παναγάκου, ο οποίος ήταν από τους Γοράνους. Κάποιο πρωινό λοιπόν με μεγάλη του λύπη αποχαιρέτησε γυναίκα και παιδιά και αναχώρησε. Το ταξίδι θα εγένετο από τον Πειραιά ατμοπλοϊκώς και θα διαρκούσε ένα σχεδόν ολόκληρο μήνα. Ο παππούς το είχε σκεφθεί πολλές φορές ότι θα ήταν ένα δύσκολο ταξίδι, αλλά τι άλλο να έκανε; Πολύτεκνος με επτά παιδιά ήταν, έπρεπε να ξενιτεφθεί και να δουλέψει σκληρά για την πολυμελή οικογένειά του.

Όταν ύστερα από αρκετές ημέρες ταξίδι το πλοίο έφθασε στον Ατλαντικό Ωκεανό και συγκεκριμένα όταν πλησίαζε το μέσον της μεγάλης αυτής διαδρομής, ενέσκηψε μεγάλη ανεμοθύελλα και σφοδρή θαλασσοταραχή. Όλοι οι επιβαίνοντες μετανάστες άρχισαν ν' ανησυχούν και λίγο λίγο να νοιώθουν μεγάλο φόβο και να μην μπορούν να ηρεμήσουν. Το ίδιο ακριβώς και ο παππούς Δημήτριος Βουραζέλης, ο οποίος την δύσκολη αυτή στιγμή λειτούργησε πολύ σωστά. Επεκαλέσθη τη βοήθεια του Αγίου του χωριού του, ο οποίος ως γνωστόν είναι ο Άγιος Νικόλαος, προστάτης των ναυτιλομένων και των θαλασμών. Εζήτησε λοιπόν την βοήθεια του Αγίου Νικολάου και γονατιστός παρακάλεσε να τον βοηθήσει να φθάσει με το καλό στην Αμερική και στο επόμενο ταξίδι που θα επέστρεφε στο χωριό του θα του αφιέρωνε ένα λαμπρό πολυέλαιο, τον οποίο φυσικά θα έφερνε από την Αμερική. Την επόμενη ημέρα οι άσχημες καιρικές συνθήκες του ωκεανού άρχισαν να υποχωρούν και μέρα με την μέρα που ξημέρωνε σε αυτό το μεγάλο ταξίδι να γίνονται ακόμη καλύτερες. Τελικά το υπερωκέανειο έφθασε στη Νέα Υόρκη ύστερα από ένα οδυνηρό ταξίδι και με μεγάλη ευχαρίστηση πλέον αποβιβάστησαν οι Έλληνες μετανάστες. Από εκεί ο μετανάστης που είχε κάνεινωρίτερα το τάμα συνέχισε σιδηροδρομικώς για την Βαλτιμόρη.

Αφού δούλεψε συνεχώς και πολύ σκληρά τέσσερα ολόκληρα χρόνια, αγόρασε το τάμα που είχε υποσχεθεί. Το 1924 αποφάσισε πλέον να επιστρέψει με τα ίδια μεταφορικά μέσα στο χωριό του για να αφιερώσει το τάμα του στον Άγιο Νικόλαο που τον βοήθησε να φθάσει καλώς στην Αμερική και ταυτόχρονα να πάρει με πρόσκληση την μεγάλη του κόρη (είχε τέσσαρες κόρες) και να επιστρέψουν μαζί στην ξενιτειά.

Ο πολυέλαιος αυτός ήταν ένας λαμπρός ορειχάλκινος που άναβε με φυτιλάκι και ελαιόλαδο, μεγάλο κόσμημα για την εποχή εκείνη. Ενθυμούμαι, μικρό παιδί που ήμουν, μια φορά τον μήνα είχε ιερέα στον Άγιο Νικόλαο στο Παλιοχώρι και εν ώρα δοξολογίας, ενώ σήμανε η καμπάνα, ο επίτροπος της εκκλησίας περιέστρεφε τον λαμπερό ορειχάλκινο πολυέλαιο με μια μικρά ράβδο, δημιουργώντας έτσι μια λαμπρότατη κατανυκτική στιγμή μέσα στον ναό. Αυτό δεν το βλέπεις σήμερα στις ενορίες, έχει ξεχαστεί, ευτυχώς όμως που το διατηρούν στα ιερά μοναστήρια.

Το 1950 νέοι μετανάστες από το Παλιοχώρι έφθασαν στον Καναδά και, αφού πρόκοψαν οικονομικά, αφιέρωσαν στον Άγιο του χωριού τους νέο γυάλινο πολυέλαιο που άναβε με κεράκια και από το τέλος του 1967, που έφθασε το ηλεκτρικό ρεύμα, μετετράπη με ηλεκτρικά λαμπιόνια. Ο προηγούμενος ορειχάλκινος παρέμεινε κρεμασμένος στη θέση του από το 1924 έως το 1957-1958, και, ενώ μπορούσε να υπάρχει στην εκκλησία ως τάμα κάποιου, ως ωραία αντίκα μεγάλης αξίας, ως κάτι

παραδοσιακό, παρεδόθη από την τότε εκκλησιαστική επιτροπή, η οποία δεν είχε γνώση των ανωτέρω, στον έμπορο γυάλινων πολυελαίων για να τους μειώσει την τιμή αντί πινακίου φακής. Όσον αφορά τον χώρο υπήρχε άφθονος, καθώς η εκκλησία είναι αρκετά μεγάλη.

Ιωάννη Π. Κονίδη **Οι Ελωνιάτες**

Καθισμένοι στ' αγνάντιο πέντε – έξι παιδόπουλα κοιτάζαμε προς τη Δύση και αγναντεύαμε τον μακρύ καρόδρομο που ανοιγόταν μπροστά μας να διακρίνουμε κάποια ανθρώπινη κίνηση.

Προπαραμονή του Δεκαπενταύγουστου. Ξέραμε ότι όπου να 'ταν θα φαινόταν στο βάθος του δρόμου το ατελείωτο караβάνι. Και φάνηκε. Ενθουσιασμένοι αρχίσαμε να φωνάζουμε «Έρχονται, έρχονται οι Ελωνιάτες» και τρέχαμε να τους προϋπαντήσουμε.

Δεκαετία του 1950. Ο πόλεμος με τους Ιταλούς και τους Γερμανούς, μα κυρίως ο Εμφύλιος, είχε φορτώσει τον κόσμο με φόβο, πόνο, φτώχεια και δυστυχία και τον είχε φέρει πιο κοντά στο Θεό. Μικροί και μεγάλοι έτρεχαν στις εκκλησίες και τα μοναστήρια να προσκυνήσουν την Παναγία, να βρουν συγχώρεση στα σφάλματά τους, παρηγοριά στη θλίψη τους, γιαιρεία στην αρρώστια τους και να εκπληρώσουν κάποιο τάμα τους.

Η Παναγιά η Έλωνα, αν και κρυμμένη στους απόκρημνους βράχους του Πάρωνα, πολύ μακριά από τα χωριά μας, ήταν γνωστή σε όλους και συγκέντρωνε χιλιάδες προσκυνητές στη μνήμη της. Ο πεζόδρομος (αυτοκίνητα και αυτοκινητόδρομοι δεν υπήρχαν τότε) περνούσε υποχρεωτικά από το Πυρί και τα Κονιδαίικα. Έβγαινε λίγο έξω από το Γεράκι και ύστερα όλο ανηφορικός έφτανε στον Κοσμά και από εκεί κατηφορικά για το μοναστήρι. Δρόμος ατελείωτος, κουραστικός και δύσκολος που γινόταν πιο δύσκολος εξ αιτίας της ανυπόφορης αυγουστιάτικης ζέστης.

Απόγευμα προπαραμονής έφταναν οι πρώτες παρέες στο Πυρί και ακολουθούσαν κι άλλες μέχρι αργά το βράδυ. Θυμάμαι, μικρό παιδί τότε, να περνούν μπροστά από το σπίτι μας άντρες ηλιοκαμένοι γεμάτοι ρυτίδες, γυναίκες μαυροντυμένες μα τα τσεμπέρια τους σφιχτοδεμένα στο κεφάλι τους, γέροι ασπρομάλληδες και γριές με μαγκούρες. Κάποιοι περπατούσαν ξυπόλητοι (εκπλήρωναν το τάμα τους) και ο πόνος από την πολύωρη οδοιπορία ήταν ζωγραφισμένος στα πρόσωπά τους. Μικρά παιδιά, στις αγκαλιές των γονιών τους, πάνω στα ζώα, ταγμένα στην Παναγία, θα καλογρεούνταν για ένα χρόνο ντυμένα στα μαύρα. Άλογα, μουλάρια και γαϊδούρια κατάφορτα με τα χρειαζόμενα του μακρινού ταξιδιού, ρούχα και φαγώσιμα αλλά και με τα τάματα: μεγάλες λαμπάδες, καθαρό κερί, λιβάνι, μικρά ζώα, όλα επιμελώς φορτωμένα.

Εκείνες οι ημέρες ήταν για μας μέρες ανείπωτης χαράς, γιατί σμίγαμε σε αυτό το πέρασμα με συγγενείς και φίλους που είχαμε μήνες να τους δούμε και οι αγκαλιές μαζί τους έδιναν και έπαιρναν. Τώρα αναλογίζομαι πόσο δύσκολη ήταν η επικοινωνία των συγγενών τότε από διαφορετικά χωριά. Οι αποστάσεις, με τα μέσα της εποχής, ήταν

απαγορευτικές. Τους έσμιγαν συνήθως τα μεγάλα πανηγύρια, οι χαρές και οι λύπες. Αυτό γινόταν και τώρα. Το προσκύνημα στην Παναγία την Έλωνα έφερνε κοντά συγγενείς και φίλους και δημιουργούσε καινούριες φιλίες και συγγένειες. Ένας καφές, μία φέτα γλυκό καρπούζι, ένα ποτήρι κρύο νερό αυτές τις ώρες ήταν ό,τι καλύτερο μπορούσες να προσφέρεις στον ταλαιπωρημένο οδοιπόρο. Και το προσφέραμε, θυμάμαι, με ευχαρίστηση σε όλους τους Ελωνιατές, γνωστούς και άγνωστους, και, αφού τους δείχναμε τον δρόμο που θα ακολουθούσαν και το πέρασμα στον Ευρώτα, τους ξεπροβοδίζαμε με την ευχή: «Η Παναγία μαζί σας. Καλή επιστροφή».

Η επιστροφή γινόταν ανήμερα της Μεγάλης Γιορτής. Από τον ίδιο δρόμο και πάλι. Μα τώρα οι προσκυνητές μού φαίνονταν πιο ήρεμοι, πιο γαλήνιοι. Είχαν εκπληρώσει το χρέος τους στην Παναγία, την βοηθό και προστάτρια όλων των κατατρεγμένων, και είχαν λάβει τη βοήθειά της. Ανακουφισμένοι ψυχικά είχαν τη διάθεση οι συγγενείς να παραμείνουν περισσότερο χρόνο στο σπίτι μας, να κουβεντιάσουν με τους δικούς μας, να αστερευτούν, να πιουν έναν καφέ, ένα ποτήρι νερό. Η φιλοξενία, αν και φτωχική, ήταν εγκάρδια. Στο ταρατσάκι της θείας μου της Ζαχάρως γινόταν το αδιαχώρητο. Δεν ξέρω αν υπήρχε άνθρωπος που να μην το γνώριζε. Δεν ξέρω αν από αυτό το ταρατσάκι πέρασε άνθρωπος που να μην έφαγε απ' το φτωχικό της και να μην ήπια ένα ποτήρι κρύο νερό από τα χέρια της. Στ' άγια η ψυχή της.

Αυτά θυμάμαι κάθε φορά που μπαίνει ο Δεκαπενταύγουστος και προβάλλει η γιορτή της Μεγάλης Κυράς, της πανανθρώπινης Μάνας, της Παναγίας μας.

Μαρίας Γ. Δούσμανη

Περί φιλοξενίας

Ήταν βράδυ στα μέσα Γενάρη. Είχε ένα τσουχτερό κρύο και έβρεχε καταρράχτες, όταν μια παρέα νέων μπήκε σ' ένα καφενείο της περιοχής μας και ρώτησε αν υπάρχει ένα μέρος να περάσουν τη νύχτα τους.

Ήταν τέσσερις νέοι με τα σκυλιά τους, που πήγαιναν εκδρομή στο βουνό, αλλά η ξαφνική μπόρα τούς άλλαξε τα σχέδια. Οι παρευρισκόμενοι θαμώνες του καφενείου – μετά από πολλή σκέψη– απεφάνθησαν πως το μόνο κατάλυμα που υπάρχει εδώ κοντά είναι το υπόστεγο στο νεκροταφείο και τους υπέδειξαν πώς θα πάνε εκεί.

Έτσι οι νεαροί Αθηναίοι, μη γνωρίζοντας πού αλλού να απευθυνθούν –και ίσως και τα οικονομικά τους να μην τους επέτρεπαν να ψάξουν για ξενοδοχείο– βρέθηκαν να κάνουν βόλτες στο υπόστεγο του νεκροταφείου πάνω-κάτω όλη τη νύχτα για να μην ξυλιάσουν από το κρύο.

Το πρωί, ξεπαγιασμένοι και άπνιοι, αφού η βροχή είχε σταματήσει, συνέχισαν τη βόλτα τους και γύρισαν στα σπίτια τους με τις καλύτερες εντυπώσεις για τη φιλοξενία του τόπου μας!

Και αναρωτιέται κάποιος. Δεν θα μπορούσαν αυτοί οι επισκέπτες να φιλοξενηθούν στην αίθουσα του Πολιτιστικού Συλλόγου; Συγγνώμη, παιδιά, ο Ξένιος Δίας πέθανε. Αναζητήστε τον στο νεκροταφείο!

Πάτρας Θεοφιλοπούλου – Γιαννοπούλου
Μια σχολική φωτογραφία

Στη φωτογραφία εικονίζονται τα παιδιά της Ε και της ΣΤ τάξης του Δημοτικού Σχολείου του Ξηροκαμπίου τη σχολική χρονιά 1961-1962. Η φωτογραφία αυτή έχει τραβηχτεί στη δυτική πλευρά του κτηρίου, όπου σήμερα υπάρχει το λεβητοστάσιο. Για τις ανάγκες της φωτογράφισης είχε τοποθετηθεί στον χώρο αυτό ένας ξύλινος πάγκος. Από πάνω αριστερά προς τα δεξιά:

Α΄ Σειρά: 1.Λεωνίδα Φεγγαράς, 2.Ευστράτιος Μανιατάκος, 3.Κωνσταντίνος Κομνηνός, 4.Αθανάσιος Λαζαρίδης, 5.Ευστράτιος Συκιώτης, 6.Βασίλειος Μιχαλακάκος, 7.Παναγιώτης Κούλης, 8.Χρήστος Κομνηνός, 9.Νικόλαος Ορφανός, 10.Γεώργιος Μανωλάκος, 11.Χρήστος Φεγγαράς, 12.Παναγιώτης Μανδραπήλιας, 13.Ηλίας Σταρόγιαννης.

Β΄ Σειρά: 1.Σωτήριος Κονίδης, 2.Σταύρος Ορφανός, 3.Πανάγος Φραγκής, 4.Κωνσταντίνα Αρμπούζη, 5.Μαρία Σολωμού, 6.Ελένη Ρουσάκου, 7.Φανή Ρέππα, 8.Γιαννούλα Παπαθεοδωράκου, 9.Ευάγγελος Παπαδάκος, 10.Δήμος Ηλιόπουλος.

Γ΄ Σειρά: 1.Σταυρούλα Βλογιαννίτη, 2.Ευαγγελία Αρμπούζη, 3.Στρατηγούλα Χριστάκου, 4.Σταματική Δουκόγιαννη, 5.Πάτρα Θεοφιλοπούλου, 6.Σταυρούλα Καλλιανιώτη, 7.Αντωνία Δούκα, 8. Ντιάνα Τάρταρη, 9.Βασιλική Σολωμού.

Δ΄ Σειρά: 1.Σταυρούλα Κονίδη, 2.Βασιλική Σωμή, 3.Χριστίνα Χριστοπούλου, 4. Μαρία Παπαδημητρίου, 5.Πίτσα Κομνηνού, 6.Παρή Ιππιώτη

Δάσκαλοι: Βασίλειος Ορφανός, Γεωργία Μητσοπούλου – Αραχωβίτη

Χαρίλαου Ν. Θεοφιλόπουλου
Οι μουσικοί των Καμινίων

Τα Καμίνια, αυτό το μικρό χωριουδάκι του τέως Δήμου Φάριδος, ήταν το λίκνο των μουσικών της Λακωνίας.

Ποιος δεν θυμάται από τους παλιούς της περιοχής τα μεγάλα γλέντια που γινόντουσαν, ειδικά τις Απόκριες από την εποχή του 1930 ως σήμερα. Πολλές οικογένειες μουσικών (Θεοφιλοπουλαίοι, Σταμελαίοι, Μαστοραίοι) είχαν τη μουσική μέσα τους· και συνεχίζεται λόγω κληρονομικότητας στα παιδιά τους και στα εγγόνια τους με εξέχοντα τον προσφάτως θανόντα Γιάννη Μαστοράκο. Ήμουν παιδί ακόμα, όταν ανέβηκα στην Αθήνα τελειώνοντας το σχολείο, και τυχαία τον συνάντησα ως αρμονίστα σε νυκτερινό μουσικό κέντρο με τους Αδερφούς Κατσάμπα στις δόξες τους. Ο Γιώργης Αναστασάκος περίμενε να κλείσει το βράδυ το μικρό μαγαζάκι που είχε και κάτω από το φως μιας μικρής λάμπας να ανοίξει τις παρτιτούρες του και να παίζει Μπαχ· μικρά παιδιά εμείς ξέραμε μόνο τα δημοτικά και τα λαϊκά και λέγαμε ότι τρελάθηκε. Η Πίτσα Συκιώτη τραγουδούσε άριες· αργότερα έκανε καριέρα στο Ωδείο της Κυψέλης στην Αθήνα. Ο Μένης Θεοφιλόπουλος, επιστρέφοντας το βράδυ από τη δουλειά (όλη μέρα οδηγούσε τη σουστά του με το άλογο), έβγαινε στο μικρό μπαλκόνι του στο δρόμο, έπαιρνε το βιολί του (ένα santinarious με τρομερό ήχο), έπαιζε το «σύρμα πάνω σύρμα κάτω παίζω εγώ τον μπαγλαμά» και ακουγόταν σε όλο το χωριό· οι χωριανοί, χωρίς ραδιόφωνο και τηλεόραση εκείνα τα χρόνια, ξεκουράζονταν υπό τους ήχους αυτών από το μόχθο της ημέρας. Ο πατέρας μου Νίκος Θεοφιλόπουλος, ως στρατιώτης στις Σέρρες, ήταν στην στρατιωτική μουσική (υπάρχει και φωτογραφία). Όταν γύρισε στο χωριό, έμαθε σε όλα τα μικρότερα αδέρφια του να παίζουν μουσικό όργανο -ο Λεωνίδας βιολί, ο Βασίλης κιθάρα, ο Ανδρέας φλάουτο.

Έτσι, δημιουργήθηκε μια καλή άμιλλα σε όλες τις οικογένειες του χωριού και τις Κυριακές και τις γιορτές γινόταν χαμός στα μαγαζιά από χορούς και τραγούδια· ειδικά στον Σταμέλου δίπλα στην πλατεία με τον μπαρμπα-Κωστή με το μπουζουκάκι του να παίζει και να χορεύει και να μαζεύονται από όλα τα χωριά για να γλεντήσουν. Η φωτογραφία, που δημοσιεύω από το οικογενειακό μου άλμπουμ, τραβήχτηκε το 1932 στην αυλή του Σταμέλου. Χάρη στη θεία μου τη Φρόσω, η οποία ήταν στην Αμερική, είχαμε φωτογραφική μηχανή από το 1930. Στη φωτογραφία αυτή εικονίζονται από τα αριστερά: Νίκος Θεοφιλόπουλος, Κωστής Σταμέλος, Λυκούργος Βορβής και Ηρακλής Μαστοράκος με τα όργανά τους.

π. Γεωργίου Λάτση

Δωρεές υπέρ των ναών του Ξηροκαμπίου για το 2014

Σταυρούλα Παπαδάκου στη μνήμη του πατέρα της Ευαγγέλου	50€
Σταυρούλα Καρακίτσου στη μνήμη του πατέρα της Ηλία	250€
Γεωργία Μαθαίου στη μνήμη του γιου της Ηλία.....	100€
Γεώργιος Μούτουλας στη μνήμη του αδερφού του Λυκούργου	50€
Οικογένεια Βασιλείου Κονίδη στη μνήμη του Βασιλείου Κονίδη για τον Προφήτη Ηλία της Κουμουστάς	200€
Τέκνα Νίκης Μιχαλάκου στη μνήμη της μητέρας τους Νίκης.....	100€
Δημήτριος Μανιάτης στη μνήμη Νίκης Μιχαλάκου	50€
Σταυρούλα Αρμπουζή	»
Γεωργία Σπαθανά	»
Αναστασία Τσάκου	»
Οικογένεια Δημητρίου Αποστολάκου	»
Ανώνυμος κυρία για το νέο ιερό ναό στη θέση Τριανταφυλλιά.....	200€
Ανώνυμος κυρία	»
Ιωάννα Ξηροπόδη	»
Ευδοκία Διαμαντάκου	»
Μαριάννα Δούσμανη	»
Αδαμαντία Διαμαντάκου	»

Ιωάννη Γ. Παρηγόρη
Κουδουναραίοι 2015

Την Κυριακή 15 Φεβρουαρίου 2015 (πρώτες Απόκριες) οι Κουδουναραίοι, πιστοί στο αντάμωμά τους, γιόρτασαν για τρίτη συνεχή χρονιά την αναβίωση του αποκριάτικου εθίμου των κουδουνιών. Το ανθρώπινο κοπάδι αρχικά μαζεύτηκε στο προαύλιο της εκκλησίας της Αγίας Τριάδας στο Ξηροκάμπι. Στη συνέχεια, αφού γύρισε μέσα στο χωριό, κατέληξε στην πλατεία, όπου χόρευε παραδοσιακά τραγούδια υπό τους ήχους μιας ομάδας μαθητών του τμήματος ελληνικής μουσικής του Ωδείου Αθηνών, του τμήματος κρουστών του Μουσείου Ελληνικών Λαϊκών Οργάνων και της Φιλαρμονικής των Κροκεών.

Το βίωμα για λίγες ώρες κατακλύζει την ορθολογιστική σκέψη και ανακουφίζει και εκτονώνει την ένταση και το άγχος της καθημερινότητας. Με απλό τρόπο, όπως οι πρόγονοί μας, χρησιμοποιώντας τον ασφαλή δρόμο της παράδοσης, θα ξαποστάσουμε για λίγο από τα μεγάλα προβλήματα και θα πάρουμε δύναμη να συνεχίσουμε τον όμορφο δρόμο της ζωής. Απλή δοκιμασμένη συνταγή χαράς, αλλά και πρωτότυπη συνάμα. Άλλωστε, πρωτότυπος μπορεί να είσαι μόνο στη βάση της παράδοσης.

Στο τέλος έγινε κλήρωση και το τυχερό τροκάνι των Κουδουναραίων για το 2015 κέρδισε η κυρία Ευγενία Κατσαρού από την Σπάρτη.

Η εκδήλωση ήταν υπό την αιγίδα της Περιφερειακής Ενότητας Λακωνίας. Διοργανώθηκε από τον Παιδαγωγικό Φιλότεχνο Όμιλο Φάριδος με συνδιοργανωτές το Νομικό Πρόσωπο Πολιτισμού και Αθλητισμού του Δήμου Σπάρτης και την Τοπική Κοινότητα Ξηροκαμπίου.

Και του χρόνου με υγεία

Θεοδώρου Σ. Κατσουλάκου,
Λαϊκή σάτιρα

«Το μάθατε τι έγινε στη Νέα Συνοικία,
επιάσανε τον πρόεδρο με την Ελευθερία».

Με το ανωτέρω δίστιχο σατίρισαν οι Ξηροκαμπίτες την ερωτική περιπέτεια του Γεωργίου Κ. Σολωμού (1893-1970), προέδρου προπολεμικά της κοινότητας Ξηροκαμπίου, με κάποια Γορανίστισσα. Νέα Συνοικία ονομαζόταν τότε το τετράγωνο των σπιτιών Καπετανάκου, Σταυράκου (Γιάννακα σήμερα), Σολωμού και Βαλκανά (σήμερα).

«Αν δε σου δώσει η μάνα σου στη Σιροβά χωράφι,
μες στις Ρασίνας τα νερά να πα' να σε πετάξει».

Οι στίχοι αποτελούσαν εισαγωγή σε αποκριάτικο τραγούδι, το οποίο τραγουδιόταν τις Απόκριες παλιότερα στο Παλιοχώρι. Το διέσωσε ο Δημήτριος Η. Αποστολάκος. Η Σιροβά είναι μια εύφορη περιοχή βορειοδυτικά του Παλιοχωριού.

Σύμμεικτα

Κεφάλι που σκύβει μια φορά σκύβει όλη τη ζωή.

Ιωάννης Π. Νικολακάκος

Το παρακάτω τετράστιχο μού το είχε πει η μητέρα μου Ευγενία Κονίδη – Κατσουλάκου (1905-2005). Το έλεγαν μετά το τέλος των Βαλκανικών Πολέμων, κατά τους οποίους απελευθερώσαμε τις περιοχές που αναφέρονται σε αυτό.

Βαριά χτυπούν τα σήμαντρα εις τη Θεσσαλονίκη,
μπροστά πηγαίνει ο στρατός κι από κοντά η «Νίκη».
Πάν' οι Σέρρες, πάει η Βέροια, πάν' τα Γιαννιτσία,
πάει η Χίος, η Μυτιλήνη κι όλα τα νησιά.

Παναγιώτα Κατσουλάκου – Καραμπέλα

Ο καλός Μάρτης στα κάρβουνα.

Γεώργιος Ε. Ρουσσάκος

Ο φετινός χειμώνας ήταν κρύος και βροχερός. Και ο Μάρτης ακολούθησε στους ίδιους ρυθμούς. Έπεσαν πολλά νερά. Αρχές Απριλίου αμπόληκε και ο Γαλιτσιάς του Παλιοχωριού. Είχε πολλά χρόνια να τρέξει νερό.

Ηλίας Γ. Αποστολάκος

Ενανού = ενός.

Ευστάθιος Χ. Βασιλείου

Ο χειμώνας ήταν φέτος βαρύς. Είχε πολλές βροχές, χιόνια στον Ταΰγετο μέχρι χαμηλά (Γοράνους, Πολοβίτσα), κρύο τσουχτερό (κάθε σπίτι έκαψε τόνους ξύλα) και πολλούς πάγους, οι οποίοι κάνανε ζημιές, ιδίως στις ψιλολιές. Και την άνοιξη ο καιρός δεν μαλάκωσε ως συνήθως. Είχε βροχές και κρύα. Μάλιστα, το βράδυ της 11^{ης} προς την 12^η Μαΐου έριξε πασπάλα στον Ταΰγετο μέχρι τις Γούβες.

Νίκος Π. Σταρόγιαννης

Εκ της Φάριδος

Δωρεά

Η κυρία Αναστασία Αλικάκου δώρισε στο Γυμνάσιο Ξηροκαμπίου πενήντα τρία αντίτυπα από τα βιβλία που η ίδια είχε συγγράψει.

Συνδρομές

Για τη συνέχιση της έκδοσης της Φάριδος: Χρήστος Στούμπος 5€, Γιάννης Σταθάκος 5€, Ευδοκία Διαμαντάκου 10€, Νικόλαος Μιχαλάκος 5€, Νικήτας Βλάχος 10€, Ηλίας Κολοβός 10€, Βασίλης Χριστόπουλος 10€, Σπύρος Τεκόσης 5€, Ιωάννα Ρουσάκου 5€, Νίκος Δούκας 10€, Πάολα Μενούτη 20€, Σούλα Παναγάκου 10€, Κωνσταντίνος Β. Κονίδης 5€, Ιωάννης Π. Κονίδης 20€, πατήρ Γεώργιος Λάτσης 20€, Παναγιώτης Αρμπούζης 5€, Θεόδωρος Κατσουλάκος 20€, Ηλίας Μανιατάκος 10€, Ανώνυμος 50€, Νικόλαος Τσολάκης 10€, Λαμπρινή Παπά 10€, Έρικα Καπάκου 10€, Γεώργιος Π. Σολωμός 20€, Μαλαματένια Στρατάκου 10€, Γεώργιος Λαμπρινός 10€, Σταυρούλα Ρουσάκου 10€, Χάρη Καψάλη 10€, Στρατής Σταρόγιαννης 40€, Ματίνα Πουλακάκου 20€, Ηλιάνα Περλίγκα 20€, Πόπη Δογαντζή 20€, Σταύρος Σαραντάκος 15€, Πάνος Σαραντάκος 10€, Αγγελική Βρατσίδα 20€, Ιωάννα Εξαρχάκου-Ρηγάκου 10€, Χρήστος Γ. Μανδραπήλιας 50€, Ελένη Χρυσικού 5€, Γεώργιος Παπαστράτης 5€, Πάτρα Θεοφιλοπούλου-Γιαννοπούλου 40€, Ανώνυμος 50€ στη μνήμη του Πέτρου Κωστάκου, Γιάννης Καπετανάκης 20€, Παναγιώτης Χριστακάκος 10€, Παναγιώτης Π. Φραγκής 40€, Σταύρος Η. Χαντζάκος 25\$ Καναδά, Πολυζώης Σωτηράκος 50€, Κωστής Σακελλαριάδης 40€, Χρυσούλα Μασούρα 100€ στη μνήμη των γονιών της και του αδερφού της, Νίκος Π. Σταρόγιαννης 5€, Μαρία Βολτή-Αργειτάκου 10€.

Χρήστου Π. Κορύλλου

Πεζοπορία από Πατρών εις Σπάρτην

Ο Χρήστος Π. Κορύλλος (1842-1930) ήταν γιατρός και πολιτικός από την Πάτρα. Έλαβε μέρος αρκετές φορές σε δημοτικές, νομαρχιακές και βουλευτικές εκλογές. Διατέλεσε δύο φορές βουλευτής (1890-1892, 1910-1911). Έγραψε πλήθος βιβλίων και μελετών με λαογραφικό κυρίως περιεχόμενο. Το καλοκαίρι του 1889 ο Κορύλλος μαζί με τρεις φίλους του ξεκίνησε από την Πάτρα, διέσχισε την Πελοπόννησο και έφτασε στη Λακωνία. Τις εντυπώσεις από το ταξίδι αυτό τις κατέγραψε στο έργο του «Πεζοπορία από Πατρών εις Σπάρτην», το οποίο εξέδωσε στην Πάτρα την ίδια χρονιά. Το βιβλίο αυτό επανεκδόθηκε το 2014 και πάλι στην Πάτρα από τις Εκδόσεις Πελοπόννησος με εισαγωγή του κ. Δημήτρη Δημητρόπουλου. Από την έκδοση αυτή παραθέτουμε στο παρόν δημοσίευμα αυτούσια με την ορθογραφία και τη στίξη τους τα χωρία εκείνα, τα οποία αναφέρονται στην περιοχή μας (σελίδες 52-53, 70-72, 74-84).

{σελίδα 52} Τη 1^η Ιουλίου, γευματίσαντες παρά τω κ. Νομάρχη, ητοιμαζόμεθα μ.μ. ίνα μεταβώμεν εις Ξηροκάμπι, πρωτεύουσαν του δήμου Φάριδος, συνοδευόμενοι και υπό του φίλου και συναδέλφου μου κ. Αδ. Ρουσοπούλου, αναλαβόντος ίνα ξενίση ημάς παρά τω φίλω αυτού κ. Κυριακάκω και τη επαύριον αναβώμεν επί του Ταυγέτου· πλην τηλεγραφική εκ Πατρών είδησις, καλούσα ένα εξ ημών ίνα {σελίδα 53} επανέλθη κατεπειγόντως, ανέτρεψε τα σχέδια ημών και μας ηνάγκασε να σπεύσωμεν εις Γύθειον, ίνα προφθάσωμεν το τη εσπέρα εκείνη εκείθεν διερχόμενον και εις Πάτρας κατευθυνόμενον ατιμόπλοιον. [...]

{σελίδα 70} Επανακάμψαντες εκ Μιστρά εις Σπάρτην και γευματίσαντες, ανεπαύθημεν επ' ολίγον και περί ώραν 4 μ.μ., επιβάντες λεωφορείου, εις Γύθειον μεταβαίνοντος, κατηθύνθημεν, μετά του κ. Α. Ρουσοπούλου και του φίλου φαρμακοποιού κ. Γ. Οικονομοπούλου, εις {σελίδα 71} Ξηροκάμπι, ίνα τη επαύριον, λίαν πρωί, επιχειρήσω μόνος εγώ την εις Ταυγέτον ποθεινήν ανάβασιν. Πλην, ολίγα μόλις λεπτά της Σπάρτης μακρύνθημεν και ιδού νέον εμπόδιον ανέκοψε την προς τα πρόσω πορείαν ημών. [...] Ευτυχώς, έτερον λεωφορείον, αμέσως μετ' ολίγων διαβάν, μετέφερεν ημάς εις το έναντι του χωρίου Ξηροκάμπι σταθμόν της αμαξιτού, εκείθεν δε, πεζή πορευθέντες επί ημίσειαν και επέκεινα ώραν, αφικόμεθα, περί ώρα 8 μ.μ. εις το προμνησθέν χωρίον και κατελύσαμεν εις την φιλόξενον οικία του κ. Ηρακλέους Κυριακάκου, φίλου του κ. Αδ. Ρουσοπούλου.

Ξηροκάμπι

Το Ξηροκάμπι (215μ.) πρωτεύουσα, ως προείρηται, του δήμου Φάριδος της επ. Σπάρτης, κείται αμέσως παρά τους πρόποδας του Ταυγέτου, επί ευρέος και γονιμοτάτου επιπέδου, δαφυλώς υπό των {σελίδα 72} εκ των προπόδων του Ταυγέτου αναβλυζόντων αφθόνων υδάτων καταρδευομένου· οικείται δε υπό 250 περίπου οικογενειών, αρκούντων ευπορουσών.

Αναπαυθέντες επ' ολίγον, εκλήθημεν εις πλούσιον δείπνον, ένθα, προς τοις άλλοις, παρετέθη ημίν και το εν Λακωνία και Μάνη συνηθέστατον σύγγληνον, κρέας δηλ. χοίριον, προ πολλού παρεσκευασμένου και εν ιδίοις δοχείοις, προς βαθμιαίαν έδωδήν, φυλασσόμενον. [...]

{σελίδα 74} Τη επαύριον, 19^η Ιουλίου και παραμονή της εορτής του Προφήτου Ηλιού, όρθρου βαθέως, ηρξάμην της του Ταϋγέτου αναβάσεως, των δύο συνοδοιπόρων μου μεινάντων εις Ξηροκάμπι, συνοδευόμενος μόνον υπό οδηγού, δοθέντος μοι υπό του κ. Κυριακάκου και μετά μίαν ώραν αφικόμην εις το χωρίον Γκουμουστά (450 μ.), χωρίον ανήκον εις τον δήμον Φάριδος και επί κρημνώδους εδάφους κείμενον, υπό αφθόνου ύδατος αρδευόμενον και κατάφυτον υπό υψηλών, αγρίων και ημέρων δένδρων, ιδίως καρυών και ελαιών, των τελευταίων μη βλαστανουσών ανωτέρω του χωρίου τούτου. Μικρόν τι προβάντες, συνητήσαμεν συνοδίαν αποτελουμένην εξ ευθύμων εκ Σπάρτης σπουδαστών, ος συγκαταλέγοντο και οι δυο υιοί του ξενίζοντος ημάς κ. Κυριακάκου, οίτινες, αναχωρήσαντες από της προτεραίας και διανυκτερεύσαντες εν Γκουμουστά, επορεύοντο βραδέως, αναμένοντές με, εντολή του πατρός αυτών και υποδεχθέντες με λίαν φιλοφρόνως. Εξακολουθήσαντες άνευ διακοπής την ανάβασιν, αφικόμεθα περί ώραν 8 π.μ. (ήτοι μετά από 2 ½ ωρών πορείαν) εις θέσιν γραφικωτάτην (1.300 μ.) σκιαζομένην υπό γιγαντιαίων πεύκων, του είδους *Pinus silvestris*, ευθυτάτων και εχουσών ύψος από 30-50 {σελίδα 75} και επέκεινα μέτρων. Εν τη θέσει ταύτη αναβλύζει ύδωρ ψυχρόν (θερμ. 10° Κ.), καλούμενον του Πουλιού η βρύσις. Ενταύθα κατηλίσθημεν, ποιμένες δε, αναμένοντες ημάς, εξέδερν τη ώρα εκείνη παχειάν αίγα, ην κατόπιν οπήσαντες εν οβελώ, παρέθεντο ημίν, εις βρώσιν.

Μόνον ο μετά κοπιώδη επί ορέων ανάβασιν γευθείς τοιούτου εδέσματος, δύναται να μαρτυρήση περί της εξαισίας αυτού γεύσεως. Μείναντες εκεί μέχρι της 3 μ.μ ώρας, διασκεδάζοντες και θεώμενοι πολυαριθμους συνοδείας ανδρών, γυναικών και παιδών, πορευομένων εις τον επί της κορυφής του Ταϋγέτου ναόν του Προφήτου Ηλιού, χάριν της τη επαύριον τελουμένης πανηγύρεως, ανεχωρήσαμεν και, προβάντες μικρόν τι ανωτέρω, μέχρι της θέσεως Αγία Βάρβαρα, ένθα συνητήσαμεν και τον νεαρόν εκ Λακωνίας βουλευτήν κ. Γ. Μαυρομιχάλην, εκ του αρειμανίου και γενναιοφρονος οίκου των Μαυρομιχαλών, διαμένοντα εκεί μετά φίλων από τινων ημερών, χάριν διασκεδάσεως, απεχωρίσθημεν και εγώ μεν εξηκολούθησα την προς την κορυφήν πορείαν μου, οι δε ημέτεροι σύντροφοι επανέστρεψαν εις θέσιν κατωτέρω της του πουλιού βρύσεως κειμένην και Πέντε αυλους καλουμένην, ένεκα πεντακρούνου εκεί βρύσεως, ένθα διέμενον ποιμένες, αναμένοντες αυτούς. Από του μέρους τούτου (της Αγίας Βαρβάρας) η άνοδος του όρους είνε λίαν ανάντης, πάσα δε βλάστησις μεγάλων δένδρων παύει και μόνον χθαμηλοί θάμνοι καλύπτουσι που και που το ανχηρόν και πετρώδες έδαφος. Εις ύψος 2.000 μ. συνητήσαμεν χαράδραν πλήρη χιόνος, μικρόν τι κατωτέρω της οποίας υπήρχε πλουσία βλάστησις Ελληνικού τείου (Σιδηρίτιδος της τεϊόδμου). Ενταύθα συμπίπτουσι άπασαι οι ατραποί, αι από των διαφόρων μερών της {σελίδα 76} ανατολικής του Ταϋγέτου πλευράς, εις την κορυφήν άγουσαι, διόπερ και αι συνοδίαι των προσκυνητών, των πλείστων ενόπλων, εγένοντο πολυαριθμότεραι και ποικιλότεραι, αποτελούμεναι εκ νεαρών αστών, βλαχοποιμένων και ιδίως χωρικών, αμφοτέρων των γενών, ων πολλοί, ιδίως γυναίκες, επορεύοντο ανυπόδητοι, ευλαβείας χάριν. Τέλος δε, περί ώραν 5 μ.μ. αφικόμεθα εις το τέρμα της οδού, εις την υψίστην του Ταϋγέτου κορυφήν, κειμένην εις ύψος 2.409 μ. υπέρ την θάλασσαν, ένθα εύρομεν περί τους 500 προσκυνητάς, Μανιάτας, εκ τε της ανατολικής και δυτικής Μάνης, Σπαρτιάτας και βλαχοποιμένας, ασκουμένους τους πλείστους εις την σκοποβολήν και δια τούτο πυροβολούντας αδιακόπτως.

Ταῦγετος

Ολόκληρος η του Ταῦγέτου σειρά αποτελείται ἐξ υδατογενῶν πετρωμάτων της τριτογενούς περιόδου, παραλλήλως ἐπ' αλλήλων κειμένων, και μικρόν ἀπό του ορίζοντος, δυσμικῶς προς τα ἄνω, αποκλινόντων, φαινομένων δε ευκρινῶς και εκ Σπάρτης. Ἐν μέσω των στρωμάτων τούτων εἰσὶν ἐγκεκλεισμένα και χθαμαλά στρώματα μαρμαρυγιακοῦ σχιστολίθου (Micasciste) εἰς ὕψος 2.000 περίπου μέτρων. Ἐπί της κορυφῆς, ἐφ' ἧς δύνανται ν' αναβῶσιν ευχερῶς και ἡμίονοι, χάρις εἰς την ὑπὸ των κατοίκων της Ἀνδρουβίστης του δήμου Καρδαμύλης, εἰς ους ἀνήκει η τε κορυφή και ο ἐπ' αὐτῆς ναός, κατασκευασθεῖσαν ἀρκούντως εὐβατον οδόν, ὑπάρχει, ως προεῖρηται, ο ναός του Προφήτου Ἡλιοῦ, ἐπίμηκες παραλληλόγραμμον κτίριον, δι' ἐπ' αλλήλων τεθειμένων πλακῶν ὠκοδομημένον και ἐστεγασμένον διὰ λεπτοτέρων και μειζόνων πλακῶν, ἀς οἱ Μανιάται τύκλας καλοῦσιν· ὀπισθεν δε και προς το βορειοδυτικόν {σελίδα 77} του ναοῦ ὑπάρχουσι τρία, ὁμοίως ὠκοδομημένα και ἐστεγασμένα, χάριν των προσκυνητῶν, καταφυγία, λόντζαι ὑπὸ των ἐγχωρίων καλούμενα και καταλαμβανόμενα ὑπὸ των πρώτων ἐπὶ της κορυφῆς ἀνερχομένων. Προ του ναοῦ ὑπάρχει περίβολος διὰ ξηροτοίχου πεφραγμένος, κατὰ την εἴσοδον του ὁποῖου προέχει μέγα και ευρύχωρον θυμιατήριον, οὕτως εἰπεῖν, εκ πλακῶν κατασκευασμένον, ἐν ὧ καίεται δι' ὅλης της νυκτός ἀφθονος λίβανος, ὑπὸ των προσκυνητῶν ἐπιτήδες κομιζόμενος. Προς ἀνατολὰς του ναοῦ, μικρόν τι περαιτέρω αὐτοῦ τε και των προμνησθέντων καταφυγιῶν, ὑπάρχει ἕτερον, μείζον του πρώτου, θυμιατήριον, μεμονωμένον, ἐν ὧ ἐπίσης καίεται λίβανος μέχρι πρωῖας. Το ποσόν του κατὰ πάσαν πανήγυριν καταναλισκομένου λιβάνου υπολογίζεται εἰς 200 και ἐπέκεινα οκάδας, ἀι δε ἀπὸ τούτου ἀναδιδόμενα φλόγες φαίνονται ἀπὸ μακροτάτων ἀποστάσεων. Ἐν τῷ ναῷ, στερουμένῳ διαχωρίσματος του ἱεροῦ, ὑπάρχει μία και μόνη εἰκὼν, η του Προφήτου Ἡλιοῦ, χονδροειδῶς κεχαραγμένη ὑπὸ ευσεβοῦς Ζακυνθίου, ἐπὶ πλακόσ εκ ψαμμίτου λίθου και ἀποτεθειμένη ἐπὶ της Ἀγίας Τραπέζης.

Ἡ ἀπὸ της κορυφῆς του Ταῦγέτου ἀπογῆς εἶναι μοναδική, δύνεται τις εἰπεῖν· διότι ο θεατῆς ἔχει προ αὐτοῦ, ἔνθεν μεν ολόκληρον τον Μεσσηνιακόν κόλπον μετὰ των ποικιλοσχημῶν αὐτοῦ ἀκτῶν, και την μέχρι Ταινάρου διήκουσαν οροσειράν του Ταῦγέτου, ἔνθεν δε τον Λακωνικόν κόλπον, και το ευρύ της Σπάρτης πεδίον, μετὰ του Ευρώτα, πέραν του ὁποῖου φαίνεται η μεγαλοπρεπῆς και μέχρι Μαλέας ἄκρας διήκουσα σειρά του Πάρνωνος, εἰς το βάθος δε του ορίζοντος, προς τε το Α, ΝΑ και Ν την ευρείαν θάλασσαν ἐν ἣ διακρίνονται ευκρινῶς η τε μεγαλόνησος της Κρήτης και ἀι ἐγγύτερον της Πελοποννήσου κείμενα Κυκλάδες.

Ο ναός του Προφήτου Ἡλιοῦ, ἀνήκων, ως προεῖρηται, εἰς την κοινότητα του χωρίου Ἀνδρουβίστης, εφημερεύεται ὑπὸ των ἱερῶν αὐτοῦ, ἀναβαινόντων, ἀπὸ της πρωῖας της παραμονῆς της εορτῆς, δύο ἢ τριῶν ἐξ αὐτῶν ἐπὶ της κορυφῆς και δεχομένων τα ὑπὸ των προσκυνητῶν προσφερόμενα δώρα, οἶον κηρόν, ἐξ ου τίνες κατασκευάζουσι μακρότατα κεκηρωμένα νήματα, περιβάλλοντα {σελίδα 78} δις και τρις ολόκληρον τον ναόν εκ των ἔξωθεν, προς πλήρωσιν τάματος, λίβανον, προσφοράς και ὀλίγα χρήματα. Των δώρων ὁμως τούτων ἐλάχιστα ἀποκομίζουσιν οἴκαδε οἱ λίαν ἀφιλοκερδεῖς της Ἀνδρουβίστης ἱερεῖς· διότι τας μεν λαμπάδας προσφέρουσι πάλιν δωρεάν και προθύμως εἰς τους αἰτούντες τοιαύτας εκ των διανυκτερευόντων ἐν τοῖς προμνησθεῖσι καταφυγίοις, ως και τας προσφοράς εἰς τους πεινῶντας, του λιβάνου το πλείστον, ως προεῖρηται, καίεται ἐν τοῖς προμνησθεῖσι θυμιατηρίοις και ἐπὶ της λιθίνης Ἀγίας Τραπέζης, προ της εἰκόνας του Προφήτου, τη αἰτήσει των ἀφιερῶντων αὐτῶν·

το μόνο δ' όπερ απομένει αυτοίς εις αμοιβήν των τόσων αυτών μόχθων είναι το ολίγον προσφερόμενον χρήμα, μόλις αναβαίνουν εις 20-25 δραχμάς. Αληθώς οι ιερείς ούτοι δύναται να θεωρηθώσιν ως εξαίρεσις μεταξύ των λοιπών συναδέλφων αυτών. Πριν ηδύσει ο ήλιος ενάλλη ο εσπερινός εν τω προαυλίω του ναού και ανεγνώσθησαν αι προφητεΐαι του προφήτου, είτα δε και ο αγιασμός, δι' ου, περιελθόντες οι ιερείς, ερράντισαν ένα έκαστον των προσκυνητών, λαμβάνοντες ό,τι έκαστος έρριπτεν αυτοίς εν τω το ηγιασμένον ύδωρ εμπεριέχοντι δοχείω. Μετά την δύσιν του ηλίου έπαυσαν οι πυροβολισμοί των σκοπευτών, διαδέχθησαν δε αυτούς ποικίλα άσματα, καθ' ομίλους αδόμενα, υπό Μανιατών, Σπαρτιατών και βλαχοποιμένων, συμμετεχουσών και των γυναικών, δια των ηχηρών και λίαν μελωδικών αυτών φωνών· ίδια δε αι βλάχισσαι υπερέβαλον πάσας τας ομοφύλους αυτών, διά των εναρμονιών και λίαν μελαγχολικών αυτών κλεπτικών ασμάτων.

Εκ των πολλών αυτών ασμάτων, απειμνημόνευσα το εξής, άξιον δημοσιεύσεως, διά το ωραίον και μελαγχολικόν της έννοιαι αυτού.

*Τρεις σταυραητοί καθόσαντε σε τριά μαύρα λιθάρια
κ' εκλαιγανε τον πόνο τους και το παράπονό τους·
ενάς 'κλαιγε που μέθυσε κ' άλλος που 'γεινε χήρος.
Ο τρίτος ο καλλίτερος γυρίζει και τους λέγει:
εσύ βρ' αητέ που μέθυσες πάλι θα ξεμεθόσης
κ' εσύ βρ' αητέ που 'χήρεψες πάλι θα ξεχηρέψης,
{σελίδα 79} πάλι ταχρά παντρεύεσαι, παίρνεις άλλη γυναίκα·
να κλαίου 'γω που 'γέρασα, ποτέ δεν ξεγερνάου!*

Αντιθέτως προς ταύτα, τα των Μανιατών τραγούδια ήσαν το πλείστον ερωτικά και ευτράπελα, εψάλλοντο δε τοσούτον γοργώς, ώστε ουδέν τούτων ηδυνήθην ν' απομνημονεύσω, πλην των συνηθεστάτων ανά πάσαν την Ελλάδα τραγουδιών της Καλαματιανούλας που 'πήρε γέρον άντρα κτλ. [...]

{σελίδα 80} Προς το εσπέρας, ως δια μαγείας, εξηφανίσθησαν από των οφθαλμών μου αι ολίγαι Μανιάτισσαι, αι εις την πανήγυριν προσελθούσαι και ουδαμού εφαινοντο· ενώ δ' ενόμιζον ότι, δια το αρξάμενον και ολονέν επαισθητότερον καθιστάμενον ψύχος, απεσύρθησαν εις τα ενωρίς υπ' αυτών καταληφθείσας λόντζας, βλέπω μετ' ολίγον τινάς παρελαυνούσας προ εμού, έτερας δε καθημένας μετ' ανδρών οικειών και αδούσας, πλην πάσας περιβεβλημένας τας χειμαμύνας ή κάππας αυτών, ελάχιστα και των ανδρών διαφερούσας, διόπερ και δεν ανεγνώρισα αυτάς αμέσως.

Μεθ' όλην την καθολικήν οπλοφορίαν των εγχωρίων προσκυνητών, η τάξις διετηρήθη μέχρι τέλους ασάλευτος· τούτο δ' οφείλεται {σελίδα 81} ουχί εις την παρουσίαν ενίων των χωροφυλάκων, προσελθόντων και τούτων εις την πανήγυριν εκ των πέριξ δήθεν δασών, ων την φύλαξιν εισίν εντεταλμένοι, ευλαβείας χάριν, αλλά εις τον ιποποτικόν χαρακτήρα των Λακώνων εν γένει, πρόσθεσ δε και εις την καθολικήν οπλοφορίαν διότι, λέγει κοινή τις παροιμία, φοβάται ο Γιάννης το θεριό και το θεριό τον Γιάννη!

Οι φιλόξενοι Μανιάται, μόλις ιδόντες με και παρά του οδηγού μου μαθόντες «τις πόθεν ήμην ανδρών, πόθεν μοι πόλις», ήλθον, οι εγκριτώτεροι τούτων, προς εμέ και δια παντοίων προτάσεων, όπως μοι προσφέρωσιν άσυλον δια την παγεράν νύκτα ή τροφήν ή τι άλλο των δεόντων, μοι κατέστησαν πάραυτα οικειότατοι, ιδίως δε ο εκ Καρδαμύλης κ. Πατριαρχέας, εις πρώην επιλοχίας, ου δυστυχώς μοι διαφεύγει το όνομα, επί μακρόν υπηρετήσας εν τη των Πατρών φρουρά και καλώς γνωρίζων με, ο εκ

Γυθείου έμπορος κ. Βασιλόπουλος, ο εξ Ανωγείων της Φάριδος συνάδελφος κ. Παπαδόπουλος (νομίζω) και πολλοί άλλοι, ων τα ονόματά μοι διαφεύγουσιν· ήδη επειδή όμως διά τρόπον επιβλητικώτερον απήτησαν οι ιερείς να προτιμήσω την εν τω ναώ μετ' αυτών διανυκτερεύσιν, ένθα, προς ταις λαμπάσιν, εκαιετο διαρκώς και ποσότης λιβάνου, ικανή να μετριάση, διά της μεγάλης αυτής φλογός, το υπερβολικόν της κορυφής του Ταυγέτου ψύχος, και ένθα ηδυνάμην, επί τη ευκαιρία ταύτη, να τύχω παρά του Θεού συγχωρήσεως και αφέσεως, μέρους τουλάχιστον, των πολλών μου αμαρτιών, προυτίμησα την εν τω ναώ διανυκτέρευσιν, ευχαριστήσας αυτούς και δια τας περί τροφής και καλυμμάτων προσφοράς, διότι ο τε ξενίζων με κ. Ηρ. Κυριακάκος και οι τούτου υιοί, μεθ' ων συνέφαγον επί του Ταυγέτου, εφρόντισαν δαψιλώς περί πάντων τούτων. Δειπήσας μετά του οδηγού μου όπισθεν λίθου ογκώδους, καθέτως ισταμένου και προφυλάσσοντος ημάς εκ του από βορρά, μετρίως ευτυχώς, πνέοντος ανέμου, εισήλθον εις τον πλήρη προσκυνητών ναόν και εκαθέσθην εν μέσω των ιερέων, μετά προφανούς ευχαριστήσεως προθυμοποιουμένων, όπως μοι καταστήσωσιν ανωτέραν τη εν τω ναώ διανυκτέρευσιν. Οι άξιοι πάσης τιμής λειτουργοί ούτοι του υψίστου, {σελίδα 82} οι απαίδευτοι μεν, πλην εναρετώτεροι πολλών δήθεν πεπαιδευμένων και θεολογούντων, καλούνται Αντώνιος Ταβουλαρέας, Σακελλάριος, Παναγιώτης Μιχαλακέας και Ιωάννης Φλεκέας, άπαντες εξ Ανδρουβίστης· πλην τούτων, προσήλθεν εις την πανήγυριν και ο προσηνέστατος ηγούμενος της εν Φάριδι μονής της Ζερμπίτης κυρ Παρθένιος Πολυμενάκος, όστις διανυκτέρευσεν εν τη παρακειμένη λόντζα. Οι ιερείς ούτοι, ου μόνον προθύμως έδιδον τοις αδιαλείπτως αιτούσι κηρία και άρτον, εκ των προσφερθέντων τω ναώ, ως προείρηται, αλλά και ον τινα έβλεπον ιστάμενον και μη έχοντα θέσιν, εκαλούν παρ' εαυτοίς, καίπερ μη υπάρχουσας ουδέ της ελαχίστης θέσεως εις δε την εμήν περί τούτου παρατήρησιν, απήντων, «θα οικονομηθή και αυτός όπως όπως, δια να μην κακοπάθη». Σπάνια ευγένεια ψυχής εν στήθεσιν ιερέων. Περί ώραν 1 π.μ. ήρξατο η ιεροτελεστία, ης συμμετέσχε και προέστη, προσκληθείς υπό των ιερέων και προμνησθείς ηγούμενος κ. Παρθένιος, αναγνωσθείσης πρότερον υπό των ιερέων της θείας μεταλήψεως· επειδή δ' εγώ μέχρι της ώρας εκείνης δεν είχον ποσώς κοιμηθή, ένεκεν του λίαν στενοχώρου της θέσεως, προετράπην υπό των ευγενών ιερέων να μείνω εις την κενωθείσαν υπ' αυτών θέσιν ίνα αναπαυθώ, μέχρις ου τελειώσει η ανάγνωσις της θείας μεταλήψεως, όπερ ευγνωμόνως απεδεξάμην και ύπνωσα επί μικρόν· αλλά μετ' ολίγον αφυπνισθείς και ιδών άνωθεν εμού ισταμένους τους ιερείς και μουρμουρίζοντας ακατάληπτα λόγια, ετρόμαξα, εκλαβών εμαυτόν ως τενθεώτα και πάραυτα ανηγέρθην, παρά τις προτροπάς των ιερών και έστιν όπισθεν αυτών (διαχωρίσματος του ιερού μη υπάρχοντος, ως εν τοις πρόσθεν είρηται) ίνα πεισθώ ότι ανήκω εισέτι εν τοις ζώσι. Μετά την θείαν μετάληψιν, εξήκολούθησε και ετελέσθη τυπικώτατα η θεία ιερουργία, ψαλλόντων απάντων ημών, ελλείπει τακτικών ψαλτών, και αδόντων, εκτός του ναού, πλείστων προσκυνητών, εν αδιαπτώτω ευθυμία διατελούντων αφ' εσπέρας· ενώ δε ο ιερεύς έλεγε εν τω ναώ «η χάρις του Κυρίου ημών Ιησού Χριστού κτλ.», έξωθεν οι άδοντες έλεγον «μήλο της μηλιάς, κορμί της αγκαλιάς». Και η αντίθεσις αυτή είχε την χάριν της επί της κορυφής του {σελίδα 83} Ταυγέτου. Μετά το τέλος της λειτουργίας (ώρα 3 π.μ.) ο προνοητικός ηγούμενος κ. Παρθένιος ητοίμασε τα χρειώδη προς παρασκευήν καφέ· αντί δε της φλογός του οιοπνεύματος, όπερ κατά λάθος δεν έλαβε μεθ' εαυτού, μεταχειρίσθημεν την φλόγα του εισέτι καιομένου λιβάνου, και ούτως επίομεν εκ περιτροπής και τον χρησιμώτατον εν τοιαύτη ώρα και θέσει καφέν, διότι ένα μόνον κωαθίσκον είχε μεθ' εαυτού ο κ.

Παρθένιος. Εξελθών του ναού περί ώρα 3½ π.μ. και μετρήσας την της ατμόσφαιρας θερμότητα, διά του θερμομέτρου όπερ έφερον μετ' εμαυτού, εύρον ότι μόλις ανήρχετο αύτη εις 3,5^ο [βαθμούς] Κελσίου άνω του 0· ψύχος κατά πολύ δριμύτερον εκείνου όπερ εύρον επί της κορυφής του Ωλονού το προηγούμενον έτος· διότι εκεί περί ώραν 4 π.μ. το αυτό θερμοόμετρον εδεικνυεν 6^ο Κελσίου υπεράνω του 0. Μεθ' ημίσειαν ώραν, ήρξατο υποφώσκουσα η ήώς, μολονότι δε ο ουρανός δεν ήτο όλως αίθριος, τα δε πεδιάδας εκάλυπτεν ομίχλη, ουχ' ήττον η ανατολή του ήλιου ην επίσης μεγαλοπρεπής, όπως και εν πλήρει αιθρία, όπως δηλ. είδον αυτήν από τε της κορυφής του Ωλονού και ιδίως του Χελμού, οπότε ην καθ' άπαντα τον ορίζοντα πληρεστάτη αιθρία.

Άμα τη ανατολή του ηλίου, ήρξατο οι προσκυνηταί αναχωρούντες εις τα ίδια έκαστος, ύστατοι δε πάντων ανεχώρησαν οι ιερείς. Εν τη περιπτώση ταύτη εβεβαιώθην εξ ιδίας αντιλήψεως περί της πλήρους ελλείψεως της ζωοκλοπής από των μερών εκείνων· διότι ενώ αφ' εσπέρας αφέθησαν, κατά τους πρόποδας της υψίστης κορυφής, υπέρ τα 50 ζώα ελεύθερα, ίνα βοσκήσωσι, τη επαύριον ουδ' εν τούτων έλειψεν. Ουαί αυτοίς εάν διανυκτέρευον ανεπιτήρητα εν οιαδήποτε ετέρα επαρχία του προτύπου εν τη Ανατολή βασιλείου! Ήθελον αυτονυκτί διασπαρή εις τα τέσσερα σημεία του Κράτους, ου μόνον υπό έτερον αυθέντην, αλλά και υπό έτερον χρώμα.

Επί της κορυφής του Ταϋγέτου δύναται τις ν' αναβή και εκ Καρδαμύλης, οπόθεν δηλ. ανέβησαν και οι ιερείς και οι λοιποί εκ Μάνης προσκυνηταί· πλην εκ του μέρους τούτου, η εις την καθαυτό κορυφήν ανάβασις είνε δυσχερεστάτη και ουχι ακίνδυνος, διόπερ {σελίδα 84} συμβουλεύω τους μέλλοντας ν' αναβώσιν επί του μεγαλοπρεπούς της Λακωνικής όρους, να προτιμήσωσι την δια Φάριδος οδόν.

Αποχαιρετήσας τους ευγενεστάτους και ευλαβεστάτους ιερείς και τους λοιπούς φίλους, ους έσχον την ευτυχίαν να γνωρίσω επί της ουρονογείτονος κορυφής του Ταϋγέτου, μακράν της πνιγηράς των πόλεων ατμόσφαιρας, ανεχώρησα μετά του οδηγού μου περί την 5 π.μ. ώραν και την 10½ έφθασα εις Ξηροκάμπι, προς έκκληξιν του συναδέλφου μου κ. Ρουσοπούλου, ιδόντες με ακριβώς, καθ' ην ώραν ώρισα αυτώ, εν τη οικία του κ. Κυριακάκου. Κληθέντες μετ' ολίγον περί την πλουσίαν και φιλόξενον του κ. Κυριακάκου τράπεζαν και καταλύσαντες, προς τοις άλλοις, και παχύτατον εφθόν αμνόν, ποτισθέντες δε και διά του θαυμασίου και εξακουστού του Ξηροκαμπίου οίνου, μεμιγμένου μετά χιόνος, ην εκόμισα εγώ εκ του Ταϋγέτου τοις συνδαιτημόσιν, ως ειδικόν του όρους δώρον, απεχωρίσθημεν μετ' ολίγον· και εγώ μεν ετράπην την εις Γύθειον άγουσαν, ένθα αφικόμην περί ώρα 9 μ.μ. οι δε σύντροφοί μου, μείναντες επί δύο εισέτι ημέρας εν Ξηροκαμπίω, ως μοι έγγραφον, επανήλθον εις Σπάρτην. Ούτω δε, πληρωθέντος του διακαούς πόθου μου, της επί της Ταϋγέτου αναβάσεως, επεβιβάσθην εν τω ατμοπλοίω η «Χίος» και κατεκλήθην πάραυτα εις ύπνον, όστις δεν εβράδυνε να έλθη, μετά τοσούτον κάματον και τοσαύτην αύπνίαν.

Τη επαύριον, 21^η Ιουλίου, αναβάς επί του επιστέγου του ατμοπλοίου, είδον ότι ευρισκόμεθα εν τω όρμω των Κυθήρων, οπόθεν μετ' ολίγον απάραντες, επλέομεν εις Μονεμβασίαν και εκείθεν εις Λεωνίδιον και Ναύπλιον, ένθα αφικόμεθα περί ώρα 7μ.μ.

Της αγοράς

Την Πέμπτη 11 Σεπτεμβρίου 2014 ήταν η πρώτη μέρα στο σχολείο. Η πλατεία του Ξηροκαμπίου γέμισε παιδιά. Δύο φίλοι συζητούσαν και ρώτησε ο ένας: Γιατί μαζεύτηκαν τόσα παιδιά εδώ; Και ο άλλος απάντησε: Έχουν εγκαίνια σήμερα τα σχολεία! Προφανώς εννοούσε αγιασμό.

K.M.K.

Την Μεγάλη Τετάρτη 8 Απριλίου 2015 έκανε πολύ κρύο. Είχε ρίξει χιόνι στον Ταΰγετο μέχρι την Γόλα και στον Πάρνωνα. Ένας νεαρός από την περιοχή μας, σχολιάζοντας το φαρμακερό κρύο που έκανε, αναρωτήθηκε; Πατάτα θα φυτέψουμε ή μάπα;!

H.G.A.

Την Κυριακή 9 Νοεμβρίου γιόρταζε ο Άγιος Νεκτάριος στον Αρκασά. Η ημέρα ήταν ηλιόλουστη και η εκκλησία γεμάτη από κόσμο. Σε μια παρέα, μετά το τέλος της λειτουργίας, ένας σχολίασε με χαρά το γεγονός ότι είχε προσέλθει πλήθος κόσμου για να τιμήσει την μνήμη του αγίου. Και τότε ένας άλλος από την παρέα είπε: Ας ήταν την άλλη Κυριακή και θα ήταν όλοι πάνω στη σκάλα!

E.A.K.

Μεσήλικας της περιοχής μας, λάτρης των αυτοκινήτων, αφηγείτο σε μια παρέα τις εντυπώσεις του από μια έκθεση αυτοκινήτου, την οποία είχε επισκεφτεί προ εικοσιπενταετίας κατά τη διάρκεια ενός ταξιδιού του στις ΗΠΑ: Ρε μάγκες, μπήκαμε μέσα στην έκθεση και είχε σωρό αμάξια. Σε μας (εκείνον και τον ξάδερφό του) έδωσε ο υπεύθυνος να οδηγήσουμε ένα ξήσκεπο! Προφανώς εννοούσε καμπριολέ!

A.Θ.K.

Στην επιστράτευση ένας Ξηροκαμπίτης βρέθηκε στην Χαλκίδα σε μία μονάδα επιστράτευσης. Έξω από το στρατόπεδο ένας ηλικιωμένος με ένα γαϊδουράκι πουλούσε καρπούζια. Ο επιστρατευμένος, ο οποίος κάπνιζε, λέει στον ηλικιωμένο: «παππού με αφήνεις να πω κάτι στο αυτί του γαϊδάρου σου»; Ο παππούς δέχτηκε και ο επιστρατευμένος κρυφά ρίχνει την γόπα από το τσιγάρο στο αυτί του γαϊδάρου. Ο γαϊδαρος από τον πόνο πέταξε το σαμάρι με τα καρπούζια τα έσπασε όλα. Ο παππούς, παρά την απόγνωση για το χαμένο εμπόρευσμά του, λέει σαστισμένος στον επιστρατευμένο: «ρε παιδί μου, δεν με ενδιαφέρει για τα καρπούζια, αλλά πες μου, σε παρακαλώ, μόνο τι του είπες στο αυτί!»

B.H.X.

Σε κάποια παρέα ανδρών της περιοχής ετέθη από κάποιον το ερώτημα από πού κατάγονται οι Καππαιοί. Γνώριζε ότι είναι από τη Μάνη αλλά ήθελε να μάθει από ποιο χωριό συγκεκριμένα. Να πω εγώ, λέει κάποιος από την παρέα από την Καππαδοσία, εννοώντας την Καππαδοκία της Μικράς Ασίας!

X.N.Σ.

Κωστή Γ. Σακελλαριάδη

Παναγιώτης Δημητρίου Σακελλαριάδης (1932-2015)

Μέρα χαράς, μέρα γιορτής, μέρα ελπίδας για τον καινούργιο χρόνο, ανήμερα Πρωτοχρονιά, έφυγε από τον μάταιο τούτο κόσμο ο γιατρός-χειρουργός Πάνος Σακελλαριάδης.

Γεννήθηκε το 1932. Ο πατέρας του, λαμπρός στρατιωτικός γιατρός, δολοφονήθηκε στη Βασιλική του Ταΰγετου το 1943. Η μητέρα του Ευγενία Μαντέλη, φαρμακοποιός, πήρε των οματιών της για την Αθήνα αμέσως μετά, μαζί με τα παιδιά της, την Αναστασία, τον Παναγιώτη και τον Σπύρο. Ο Παναγιώτης, αποφοίτησε από το 11^ο Γυμνάσιο Αθηνών το 1950 με άριστα. Πέρασε στην Ιατρική Σχολή του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης το 1950 και αποφοίτησε τον Ιούνιο του 1956 με άριστα (10').

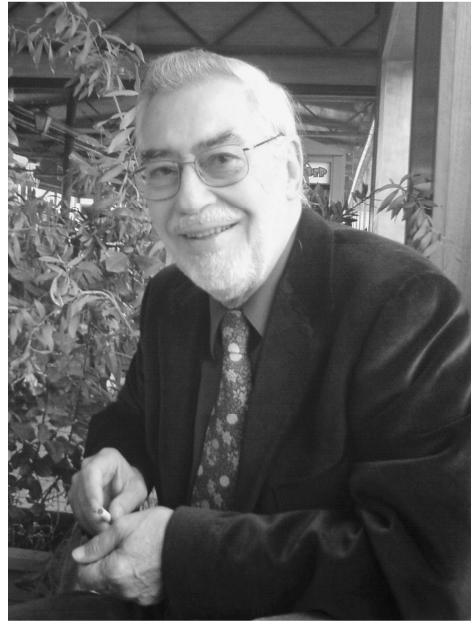
Από το Σεπτέμβριο του 1956 έως τον Ιανουάριο του 1958 εργάστηκε ως αγροτικός ιατρός στη Σκοτούσα Σερρών. Το 1959 παντρεύτηκε τη Μαρία Πολίτη και απέκτησε μαζί της τρεις θυγατέρες, την Ευγενία, την Άρτεμη και την Ισμήνη.

Από το 1958 έως το 1966 εργάστηκε σε νοσοκομεία της Αγγλίας, όπου ειδικεύτηκε στη Γενική Χειρουργική (κυρίως στο νοσοκομείο Royal Free του Λονδίνου και Radcliff Infirmary στην Οξφόρδη). Στη συνέχεια εργάστηκε κοντά στον R. B. Cattel στη Βοστώνη (Η.Π.Α.) στο τμήμα Χειρουργικής Χοληφόρων από το 1967 μέχρι το 1968.

Από το 1968 μέχρι το 1972 εργάστηκε στο Presbyterian Hospital του Πανεπιστημίου Columbia της Νέας Υόρκης, στα τμήματα του καρκίνου του μαστού με τον καθηγητή C. Haagensen, των νοσημάτων του παγκρέατος με τον καθηγητή H. Porter, των νοσημάτων του παχέος εντέρου με τον καθηγητή F. Herter και στο τμήμα χειρουργικής του ανωτέρω πεπτικού με τον καθηγητή K. Widdel. Το 1972 εγκαθίσταται στην Ελλάδα όπου μέχρι το 1986 εργάστηκε στο νοσοκομείο «Ευαγγελισμός» στην Αθήνα, στην αρχή ως Διευθυντής της Αντικαρκινικής Κλινικής του Πανεπιστημίου Columbia (Columbia University Cancer Clinic in Athens), εν συνεχεία ως επιστημονικός συνεργάτης της Α' Χειρουργικής Κλινικής και τέλος ως Διευθυντής της Α' Χειρουργικής Κλινικής του ίδιου Νοσοκομείου.

Την αρχή και το τέλος της δεκαετίας του '80 σφράγισαν στη ζωή του ο χωρισμός με τη Μαρία στην αρχή και στο τέλος η γνωριμία και στη συνέχεια ο γάμος με τη Χρύσα Βουδούρογλου.

Από το 1986 μέχρι 2009 εργάστηκε στο Νοσοκομείο «ΥΓΕΙΑ» ως Διευθυντής της Δ' Χειρουργικής Κλινικής. Από το 2009 ήταν επίτιμος Διευθυντής της ίδιας

Κλινικής του «ΥΓΕΙΑ» και μέλος της Επιτροπής Ηθικής και Δεοντολογίας του «ΥΓΕΙΑ».

Στα πάνω από 50 χρόνια που άσκησε τη χειρουργική εκτέλεσε περισσότερες από 27.600 επεμβάσεις. Έχει γράψει σημαντικό αριθμό επιστημονικών εργασιών, κυρίως σχετικών με τον καρκίνο του πεπτικού συστήματος, οι οποίες έχουν δημοσιευθεί σε περιοδικά της Αμερικής, της Ευρώπης και της Ελλάδας.

Διετέλεσε μέλος της Εταιρείας του Θεάτρου Τέχνης από το 1990 και μέλος του Δ.Σ. του Θεάτρου επί 24 χρόνια. Από τη θέση του Προέδρου του Δ. Σ. υπηρέτησε άοκνα το Θέατρο Τέχνης από το 2008 μέχρι το 2013.

Αφιέρωσε όλη του τη ζωή στην επιστήμη της ιατρικής και άσκησε το λειτούργημά του με ανιδιοτέλεια, αυταπάρνηση και αγάπη για τον άνθρωπο. Χιλιάδες τού χρωστούν ακόμη την υγεία και προπαντός τη ζωή τους. Βοήθησε πολλούς, όταν και όπως μπορούσε και όταν ακόμη δεν μπορούσε. Έκανε πράξη τη φιλαλληλία, τη συνεισφορά στην κοινωνική αλληλεγγύη και στη συμμετοχή, δημιουργώντας «σχολή» στο πέρασμά του, χαράζοντας ανεξίτηλα σαν σε πλάκα γρανίτη για τους επιγενόμενους, μια διαδρομή – παράδειγμα για όλους, γιατρούς και μη. Το «ΥΓΕΙΑ» θέσπισε ήδη υποτροφία σε αριστούχο απόφοιτο της Ιατρικής, τιμώντας το έργο και τη μνήμη του.

Εγώ προσωπικά «ο ξάδερφος» -τού χρωστώ τις ατέλειωτες και απίστευτες συζητήσεις μας, τις μεστές από γνώση, ιστορία, λατρεία στην πατρίδα, προβληματισμό και ουμανιστική περίσκεψη, που με βοήθησαν να καταλάβω καλύτερα τον κόσμο γύρω και τον τόπο μας. Για όποιον δεν τον γνώρισε ήταν μια χαμένη ευκαιρία γνώσης και μάθησης του «ευ ζην». Για όσους τον έζησαν καλά ο Πάνος ήταν δίπλα πατέρας, φίλος κι αδερφός. Για μένα ήταν όλα αυτά. Τώρα πια είναι μια απουσία, που γεμίζει την ψυχή και την καρδιά με μονάκριβες αναμνήσεις.

Χρυσούλας Ε. Μασούρα

Αφιέρωμα στον πιο σημαντικό άνθρωπο της ζωής μου, τη Μητέρα μου

Η Πέρδικα-Αγγελική Ε. Μασούρα, το γένος Στυλιανού και Ελένης Δημητράκουλα, η Μητέρα μου, γεννήθηκε στην Ποταμιά Λακωνίας την 21/05/1926 και πέταξε για τη γειτονιά των Αγγέλων την 28/01/2015.

Η Μητέρα μου, σ' όλη την πορεία της ζωής της, υπήρξε πρότυπο αγάπης, προσφοράς, καλοσύνης, ανθρωπιάς και φιλοξενίας για όλους μας και κυρίως για μένα, που είχαμε αναπτύξει και καλλιεργήσει μια σχέση δυνατή, ιδιαίτερη και τρυφερή. Η ζωή μου κοντά της ήταν ένα μεγάλο Σχολείο, γιατί έμαθα πολλά πράγματα και διδάχθηκα τις ύψιστες αρχές και αξίες της ζωής με τον απλό και αποτελεσματικό τρόπο, που μόνο εκείνη γνώριζε να κάνει ακούραστα και με μεγάλη ευχαρίστηση.

Το όνειρό της για τα τρία παιδιά της ήταν να μάθουν γράμματα, να κατακτήσουν το φως της γνώσης και να προχωρήσουν στις σπουδές τους. Και αυτό το όνειρο έγινε πραγματικότητα, ύστερα όμως από titάνιο αγώνα, σε πέτρινα χρόνια, της Μητέρας και του Πατέρα και νιώθω βαθύτατα ευγνώμων απέναντι στους γονείς μου για την προσφορά τους και τις θυσίες τους. Το παράπονο της Μητέρας μου ήταν ότι λόγω δυσμενών συγκυριών δεν μπόρεσε να συνεχίσει στο Σχολείο και να προχωρήσει σε σπουδές, παρά το γεγονός ότι ήταν άριστη μαθήτρια. Συνέχεια μας έλεγε ότι η ζωή του αγρότη είναι κουραστική και πολύ σκληρή. «Εγώ γεννήθηκα αγρότισσα και θα πεθάνω αγρότισσα, δυστυχώς δεν είχα άλλη επιλογή. Εσείς, όμως, τα παιδιά μου, επιθυμώ και εύχομαι και θα αγωνιστώ με όλες μου τις δυνάμεις, να σπουδάσετε και να ζήσετε καλύτερη ζωή από τη δική μας». Τελικά, έζησε και ταξίδεψε το ανεκπλήρωτο όνειρό της, μέσα από την εξέλιξη και προκοπή των παιδιών της και των εγγονών της.

Από το 2009, που συνταξιοδοτήθηκα, μέχρι τη στιγμή που πέταξε μακριά μας, ήμασταν αχώριστες με τη Μητέρα μου και προσπάθησα να καλύψω το μεγάλο συναισθηματικό κενό, λόγω της απώλειας πολλών αγαπημένων προσώπων, και να ζήσω έντονα όλες τις στιγμές, τις ώρες, τις ημέρες, τους μήνες και τα χρόνια μαζί της. Τώρα, μετά την απρόσμενη και αιφνίδια απώλειά της, έχω μια σημαντική κληρονομιά, πολλά κοινά βιώματα, συγκινητικές στιγμές, γλυκές αναμνήσεις, τρυφερές εικόνες.

Από τις πιο χαρακτηριστικές της κουβέντες ήταν αυτές που αναφέρονταν στην αξία της αγάπης. Παιδί μου, η αγάπη δεν είναι μονόδρομος, εάν δεν δώσεις αγάπη, δεν θα την εισπράξεις, αλλά κι αν δεν σου την ανταποδώσουν, δεν πειράζει, εσύ να συνεχίσεις απλόχερα να την προσφέρεις, γιατί ο άνθρωπος στο διάβα της ζωής του πρέπει πίσω του να αφήνει αγάπη και καλοσύνη. Η Μητέρα μου υπήρξε τρυφερός, μειλίχιος, γενναϊόδωρος και

αξιαγάπητος άνθρωπος. Αγαπούσε τους πάντες, μικρούς και μεγάλους, και πάντα σοφές συμβουλές και έναν καλό λόγο είχε να πει στον καθένα μας. Συνεπής σε λόγια και πράξεις, υποστήριζε με πάθος το σωστό, το δίκαιο, την αλήθεια. Είχε μια μεγάλη αγκαλιά και μια ζεστή καρδιά, που χωρούσαν όλοι, όσοι τη γνώρισαν και εκτίμησαν τον ακέραιο χαρακτήρα της.

Μέχρι τη δύση της ζωής της η Μητέρα μου με δίδασκε πράγματα με υπομονή, επιμονή και απέραντη αγάπη. Με εκπαίδευσε ακόμη και να γίνω αγρότισσα και χαϊρόταν τόσο πολύ, που μου έλεγε ότι έγινα πολύ καλή αγρότισσα και γελώντας χαρούμενη επισήμαινε ότι η μαθήτριά θα γίνει καλύτερη από τη δασκάλα. Φυτέψαμε μαζί πορτοκαλιές, λεμονιές, μανταρινιές και πολλά καλλωπιστικά φυτά και λουλούδια. Καθημερινά με καθοδηγούσε και με συμβούλευε ακούραστα για την φροντίδα τους και καμάρανε, όταν τα έβλεπε όλα να αναπτύσσονται σωστά και ιδιαίτερα, όταν μας έδωσαν τα δέντρα τα πρώτα φρούτα.

Η Μητέρα μου ήταν δραστήρια, αγωνίστρια και πολυπράγμων και πριν την ηρωική της έξοδο από την ζωή ονειρευόταν ότι το καλοκαίρι θα υφαίναμε μαζί στον αργαλειό, γιατί από τότε που ήμουν μαθήτριά Δημοτικού με είχε μάθει να υφαίνω. Δεν κουραζόταν να απολαμβάνει την καινούργια ημέρα που ξημέρωνε και φρόντιζε από το πρωί να είναι γεμάτη σχέδια, έργα, δράση. Είχε ζωντάνια, παρά την προχωρημένη ηλικία της, αγαπούσε και χαϊρόταν την ζωή και είναι χαρακτηριστικά τα λόγια της: **«Παιδί μου να μην απαξιώνετε την ζωή σας, φροντίστε να ζήσετε την κάθε ημέρα πιο όμορφα και καλύτερα από την προηγούμενη, γιατί έρχεται και παρέρχεται ανεπιστρεπτί».**

Πάντα με θετική και αισιόδοξη σκέψη αντιμετώπιζε τα όποια προβλήματα της ζωής της και ιδιαίτερα της υγείας της. Όταν εγώ γινόμουν υπερπροστατευτική απέναντί της, γιατί η καρδούλα της ήταν πολύ εύθραυστη και η υγεία της επισφαλής, με ολύμπια γαλήνη και ηρεμία μου τόνιζε ότι ο άνθρωπος γεννήθηκε για να κάνει έναν περίπατο στη γη, δεν θα ζήσει αιώνια, έτσι, αναπόφευκτα, θα 'ρθει και η στιγμή, που θα αποχωριστεί η μια την άλλη. Με προετοίμαζε από καιρό γι' αυτή την τραγική στιγμή, λέγοντάς μου να την αγαπώ με μέτρο και όχι με υπερβολές, και όταν θα αντιμετώπισω τον αποχωρισμό μας, θέλει να σταθώ δυνατή και να μην λυγίσω...

Η φιλοσοφία της Μητέρας μου για τον θάνατο είναι αξιοθαύμαστη και συγκλονιστική. Τα τελευταία χρόνια της ζωής της συχνά μου έλεγε: «Παιδί μου έζησα πολλές δεκαετίες και έχω μεγαλώσει ηλικιακά, κάποια στιγμή η καρδιά μου θα με προδώσει και θα φύγω. Θέλω, όμως, να σου πω ότι τον θάνατο δεν τον φοβάμαι, με φοβίζει μόνο το τέλος της διαδρομής μου. Εύχομαι και προσεύχομαι στο τέλος της πορείας της ζωής μου να συναντήσω τον θάνατο όρθια». Και οι προσευχές της εισακούστηκαν και έφυγε όρθια, πέταξε πολύ ψηλά σαν αετός, αγέρωχη, υπερήφανη. Έκανε το τελευταίο της ταξίδι, όπως ακριβώς έζησε, με δύναμη ψυχής, περισσή αξιοπρέπεια και αξιοζήλευτη πνευματική διαύγεια.

Η απώλεια του πιο σημαντικού ανθρώπου της ζωής μου, της Μητέρας μου, με έχει συγκλονίσει και αυτό το τραγικό γεγονός ακόμη δεν μπορώ να το αποδεχθώ και να το διαχειριστώ. Άφησε ένα μεγάλο και δυσαναπλήρωτο κενό η απουσία της, γιατί έχασα τη μάνα μου, την πολύτιμη φίλη μου, τον καθοδηγητή μου, έναν υπέροχο και γλυκύτατο άνθρωπο. Μου λείπουν οι κουβέντες μας, οι απλές καθημερινές μας συνήθειες, οι ατελείωτες συζητήσεις μας, μου λείπει το χιούμορ της, το γλυκό της χαμόγελο και η ζεστή αγκαλιά της. Ωστόσο, νιώθω τυχερή, που ήμουν κοντά της τα τελευταία χρόνια της ζωής της και προσπάθησα με λόγια και πράξεις να την κάνω χαρούμενη κι ευτυχισμένη, να της προσφέρω όσα ονειρευόταν κι επιθυμούσε, γιατί γεννήθηκε, μεγάλωσε, δημιούργησε οικογένεια σε δύσκολα χρόνια, αντίξοες συνθήκες και δυσμενείς συγκυρίες, έζησε την Κατοχή, στερήσεις και φτώχεια. Αζιζε, λοιπόν, να 'χει όλα αυτά που στερήθηκε και πάνω απ' όλα αναγνώριση των θυσιών της. Δεν έπαψα ούτε στιγμή να της λέω: «Μανούλα μου σ'

αγαπώ, σε λατρεύω, σ' ευχαριστώ. Αισθάνομαι απέραντη ευγνωμοσύνη για την υπέρτατη και ανιδιοτελή προσφορά σου». Κι εκείνη, με αποπλιστικό τρόπο και το γνωστό μειλίχιο ύφος της, μου τόνιζε λέγοντάς μου: «Κόρη μου, δεν πρέπει να είσαι υπερβολική και υπερπροστατευτική απέναντί μου, θέλω να με αγαπάς και να με φροντίζει με μέτρο».

Συνειδητοποίησα, τελικά, ότι ο χρόνος ποτέ δεν είναι αρκετός, αφού δεν πρέπει να θεωρείται ως κάτι δεδομένο, για να κάνουμε πράγματα ή να μοιραζόμαστε συναισθήματα με τα αγαπημένα μας πρόσωπα.

Η Μητέρα μου θα συνεχίσει για το υπόλοιπο της ζωής μου να είναι πάντα κοντά μου και να σηματοδοτεί την πορεία μου, γιατί στην μνήμη μου και την καρδιά μου είναι ανεξίτηλα χαραγμένα τα κοινά μας βιώματα. Τα λόγια της, οι σοφές συμβουλές της, οι πράξεις της, ο τρόπος σκέψης και η στάση ζωής της θα είναι ο φωτεινός φάρος, που θα οδηγεί τα βήματά μας στον δρόμο του καλού, της αγάπης και της αρετής. Τα παιδιά της, τα εγγόνια της και τα δισέγγονά της, έχοντας ως σημαία τις αρχές και τις αξίες που μας δίδαξε, τις οποίες υπηρέτησε με συνέπεια καθ' όλη την διάρκεια της ζωής της, θα συνεχίσουμε να κάνουμε πράξη όλα όσα την έκαναν χαρούμενη και υπερήφανη.

Ποταμιά, 10 Ιουνίου 2015

Ιωάννας Εξαρχάκου - Ρηγάκου

Αυτοί που έφυγαν **Αντρέας Μ. Δημητρακάκος (1962-2015)**

9 Μαΐου μεσημέρι 2015 έφυγε από κοντά μας ο Αντρέας. Ο αναπάντεχος ξαφνικός και άδικος θάνατός του έφερε στην οικογένειά του, τη μητέρα του, τον αδερφό και αδερφή του, και σε όλους τους συγχωριανούς του απέραντη λύπη και ένα μεγάλο γιατί; Ήταν ο Αντρέας ένας νέος άνθρωπος γελαστός, καλοσυνάτος, έντιμος, εργατικός, δημιουργικός, κοινωνικός και είχε για όλους έναν καλό λόγο. Ήταν για 14 χρόνια πρόεδρος του Ελαιουργικού Συνεταιρισμού Γοράνων και πάντα προσπαθούσε για τον εξωραϊσμό και την καλή λειτουργία του ελαιουργείου. Πάντα παρών σε όποια εκδήλωση είχαμε στο χωριό.

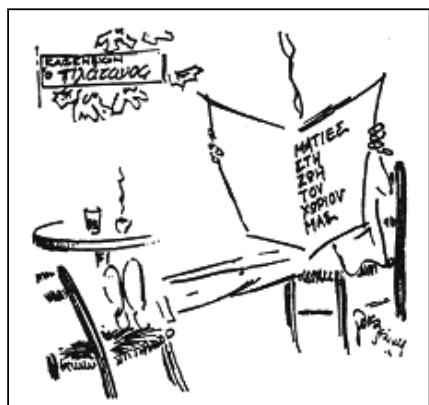
Στις 11 Μαΐου 2015 Δευτέρα απόγευμα έγινε η κηδεία του. Φίλοι, συγγενείς, γνωστοί, όλοι συγκλονισμένοι, παρόντες. Στην εκκλησία το αδιαχώρητο. Ο ουρανός και η φύση θρηνούσαν μαζί μας. Βροχή, κεραυνοί, χαλάζι τον συνόδευσαν στην τελευταία κατοικία του.

Εκ μέρους του χωριού τον κατευόδωσε ο Στράτης Κοκκορός και του ευχήθηκε καλό ταξίδι.

Ο αγαπημένος του αδερφός Γιώργος με λίγα λόγια από καρδιάς του είπε: «Αδερφέ μου, είμαστε πάντα μαζί από παιδιά, πάντα αγαπημένοι, δε χωρίσαμε ποτέ, αλλά τώρα τραβάμε διαφορετικούς δρόμους. Εσύ έφυγες και με άφησες εμένα να συνεχίσω το δρόμο μόνος μου. Θα προσέχω τη μάνα, όπως την πρόσεχες κι εσύ. Χαιρετισμούς στον πατέρα. Αντρέα ξέρω ότι μ' ακούς και θα με ακούς πάντα». Τέλος ευχαρίστησε θερμά όλους που παρά την κακοκαιρία ήρθαν να τον τιμήσουν.

Ευχόμαστε ο Θεός να δίνει παρηγοριά στη μητέρα και τα αδέρφια του και στον ίδιο αιώνια ανάπαυση σώματος και ψυχής.

Αντρέα, καλό ταξίδι!

Τα νέα μας

Ξηροκάμπι

Γεννήσεις: Το ζεύγος Παντελή Μανδραπήλια του Κωνσταντίνου και Ελένης Κοτσινή του Χρήστου απέκτησε κορίτσι. Το ζεύγος Ευαγγέλου Κοκκορού του Άγιδος και Βασιλικής Πλευρίτη του Σαράντου απέκτησε κορίτσι. Το ζεύγος Παναγιώτη Κοκκορού του Άγιδος και Κατερίνας Μπακάλη του Ηλία απέκτησε κορίτσι. Το ζεύγος Σταύρου Λεονταρίτη του Βασιλείου και Γεωργίας Ρηγάκου του Παναγιώτη απέκτησε κορίτσι. Το ζεύγος Δημητρίου Λεονταρίτη του Βασιλείου και Σταυρούλας Ορφανάκου του Δημητρίου απέκτησε αγόρι. Το ζεύγος Σωκράτη Ζάχου του Παναγιώτη και Ευγενίας Διαμαντάκου του Παναγιώτη απέκτησε κορίτσι. Το ζεύγος Κυριάκου Πατριανάκου του Κωνσταντίνου και Φωτεινής Οπασίνη του Παύλου απέκτησε αγόρι (Τορόντο).

Γάμοι: Η Ευθυμία Γιάννακα του Παντελή παντρεύτηκε τον Ευθύμιο Κακαβελάκη. Η Πολυξένη Ανδριά του Ηλία παντρεύτηκε τον Γεώργιο Παπαδάκο του Σταύρου (8/6/2013). Η Νανά Κελμπακιάνι του Αβτανδύλ παντρεύτηκε τον Ανδρέα Παπαδάκο του Σταύρου (28/6/2014).

Θάνατοι: Απεβίωσαν οι: Παναγιώτης Σακελλαριάδης του Δημητρίου ετών 82, Αικατερίνη Βλογιαννίτη χήρα Γεωργίου ετών 87, Ελένη Σωτηράκου χήρα Σωτηρίου ετών 83, Αντωνία Φραγκή χήρα Δημητρίου ετών 84, Παναγιώτης Μούσης του Γεωργίου ετών 87, Ευγενία Κουντούρη χήρα Παναγιώτη ετών 88, Γεωργία Βλαχογιάννη χήρα Κωνσταντίνου ετών 83, Ιωάννης Φακάς του Γεωργίου ετών 70, Παναγιώτης Κοκκορός του Βρασιδά ετών 72, Γεώργιος Νικολακάκος του Δημητρίου ετών 85 (Καναδάς), Χαρίκλεια Καλδή του Ηλία ετών 77 (ΗΠΑ), Σταύρος Αποστολάκος του Ηλία ετών 92, Νικολίνκα Τάνεβα του Γκεόργκι ετών 65, Βιορέλ Πισλέα του Κωνσταντίνου ετών 36, Ιορντάνκα Βασίλεβα του Τάνεβ ετών 33.

Παλαιοπαναγιά

Θάνατοι: Απεβίωσαν οι: Ιωάννης Νασιόπουλος του Παναγιώτη ετών 65, Παναγιώτης Περεντέσης του Κωνσταντίνου ετών 91, Ελένη Χριστάκου χήρα Αναστασίου ετών 94, Παναγιώτης Σαραντάκος του Κωνσταντίνου ετών 98, Νικόλαος Φωτάκος του Γεωργίου ετών 88, Κωνσταντίνος Γιαννόπουλος του Δημητρίου ετών 66.

Ανώγεια

Θάνατοι: Απεβίωσαν οι: Γεώργιος Κούρλας του Ιωάννη ετών 76, Μαρία Σταθάκου χήρα Κίμωνος ετών 90, Σοφία Ξανθάκου χήρα Παναγιώτη ετών 93, Δημήτριος Αναστασάκος του Σταύρου ετών 54, Ελένη Αλεξανδράκου χήρα Ηλία ετών 91, Βασιλική - Αικατερίνη Καρακίτσου του Ηλία ετών 54, Καλλιόπη Τάκου χήρα Δημητρίου ετών 87, Γεώργιος Κόνιαρης του Ανδρέα ετών 83, Παναγιώτης Γεωργακάκος του Αριστείδη ετών 86.

Τραπεζοντή

Θάνατοι: Απεβίωσαν οι: Παναγιώτης Μπόνος του Γεωργίου ετών 95, Παναγιώτα Βαλκανά του Βασιλείου ετών 85.

Κυδωνιά

Θάνατος: Απεβίωσε η Παναγιώτα Νικολακάκου χήρα Γεωργίου ετών 87.

Λευκόχομα

Θάνατοι: Απεβίωσαν οι: Γεωργία Λεϊμονίτη χήρα Γεωργίου ετών 74, Παναγιώτης Αναστασάκος του Δημητρίου ετών 63. Γεώργιος Παναγιωταράκος του Κωνσταντίνου ετών 80.

Ποταμιά

Θάνατοι: Απεβίωσαν οι: Ευδοκία Κουρνιώτη του Κωνσταντίνου ετών 90, Ηλίας Πολυμενάκος του Παναγιώτη ετών 59, Παναγιώτα Καμίτση χήρα Πολυζώη ετών 92, Αγγελική - Πέρδικα Μασούρα χήρα Ευθυμίου ετών 87.

Καμίνια

Θάνατοι: Απεβίωσε η Χριστίνα Λαγάκου χήρα Δημητρίου ετών 77.

Πολοβίτσα

Θάνατος: Απεβίωσαν οι: Ιωάννης Αναστασάκος του Παναγιώτη ετών 82, Λεωνίδα Ξανθάκος του Χαριλάκου ετών 86.

Γοράνοι

Θάνατοι: Απεβίωσαν οι: Ανδρέας Δημητρακάκος του Μιχαήλ ετών 53, Δημήτριος Λαμπρινός του Γεωργίου ετών 91.

Άρνα

Θάνατος: Απεβίωσαν οι: Παναγιώτα Δρογκάρη χήρα Λεωνίδα ετών 81, Αγγελική Κλαρέβα χήρα Κωνσταντίνου ετών 84, Σταύρος Μονεμβασίτης του Ορέστη ετών 84.

Βιβή Ξ. Κωτσιτοπούλου